

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 21.1.2003
COM(2003) 27 τελικό

**Πράσινη Βίβλος για
την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη**

(υποβληθέν από την Επιτροπή)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ - Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	4
II.	Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	6
A.	Τι είναι επιχειρηματικότητα;.....	6
i.	Αξιοποίηση της δημιουργικότητας ή της καινοτομίας	6
ii.	Επιχειρηματίες	6
iii.	Εφαρμογές επιχειρηματικότητας	6
B.	Γιατί είναι σημαντική η επιχειρηματικότητα;.....	7
i.	Η επιχειρηματικότητα συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη	7
ii.	Η επιχειρηματικότητα βασικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας	7
iii.	Η επιχειρηματικότητα απελευθερώνει το δυναμικό του ατόμου.....	8
iv.	Επιχειρηματικότητα και κοινωνικές επιταγές.....	8
Γ.	Κενά και δυνατότητες της επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	9
i.	Μέτρηση της επιχειρηματικότητας.....	9
ii.	Η πρόκληση για την Ευρώπη.....	10
III.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ.....	11
A.	Ποιο είναι το όφελος από τη δημιουργία περισσότερων επιχειρηματιών;	12
i.	Φραγμοί στην επιχειρηματική δραστηριότητα	12
ii.	Κίνδυνος και ανταμοιβή.....	13
iii.	Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων	15
iv.	Άνοιγμα της επιχειρηματικότητας σε όλα τα μέλη της κοινωνίας.....	16
B	Πώς μπορεί να υποστηριχθεί η ανάπτυξη των επιχειρήσεων	18
i.	Κανονιστικό περιβάλλον.....	18
ii.	Φορολογία.....	20
iii.	Πρόσβαση σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό.....	21
iv.	Πρόσβαση στη χρηματοδότηση.....	22
v.	Στήριξη των επιχειρήσεων για την αξιοποίηση των γνώσεων και των διεθνών ευκαιριών	23
vi.	"Ενδοεταιρική επιχειρηματικότητα" και επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων εταιρικών συμμετοχών.....	24
Γ.	Προς μία κοινωνία που ευνοεί την επιχειρηματικότητα	25

i.	Θετικότερη στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα	25
ii.	Ο ρόλος της επιχειρηματικότητας για την επίτευξη κοινωνικών στόχων.....	26
IV.	ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	27
A.	Συντονισμένη προσέγγιση της πολιτικής για την επιχειρηματικότητα.....	27
i.	Συντονισμός της πολιτικής για την επιχειρηματικότητα μεταξύ όλων των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής.....	27
ii.	Ανταλλαγή εμπειριών	27
B.	Τρεις πυλώνες δράσης για μια κοινωνία που θα βασίζεται στην επιχειρηματικότητα	28
i.	Άρση των φραγμών στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων.....	28
ii.	Εξισορρόπηση κινδύνων και ανταμοιβών σε επίπεδο επιχειρηματικότητας.....	29
iii.	Μια κοινωνία που προκρίνει την επιχειρηματικότητα.....	29

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η Ευρώπη πρέπει να ενθαρρύνει ακόμη περισσότερο την επιχειρηματικότητα. Χρειάζεται περισσότερες νέες και ανθηρές επιχειρήσεις που να είναι έτοιμες να αξιοποιήσουν το άνοιγμα των αγορών και να ξεκινήσουν δημιουργικές ή καινοτόμες προσπάθειες εμπορικής εκμετάλλευσης σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, οι οικονομολόγοι προέβλεπαν την επικράτηση των μεγάλων επιχειρήσεων. Το μέγεθος αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, την αξιοποίηση των ξένων αγορών, την προσαρμογή σε κανονιστικές ρυθμίσεις και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών ευκαιριών. Πράγματι, στη δεκαετία του 1960 και 1970, οι μεγάλες επιχειρήσεις κυριαρχούσαν στην οικονομία. Από τότε και μετά, η τάση άρχισε να αντιστρέφεται. Οι μεγάλες επιχειρήσεις πραγματοποίησαν εξορθολογισμό με την αναδιάρθρωση τους, την ανάθεση εργασιών σε τρίτους ή τον περιορισμό του μεγέθους τους με αποτέλεσμα στο διάστημα μεταξύ 1972 και 1998 να αυξηθεί ο αριθμός των ιδιωτικών επιχειρήσεων στις χώρες ΟΟΣΑ από 29 σε 45 εκατομμύρια.¹

Οι διαρθρωτικές αλλαγές της οικονομίας μετακύλυσαν το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ευρώπης προς δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση. Η παγκοσμιοποίηση αύξησε την ανταγωνιστική πίεση στις μεταποιητικές επιχειρήσεις που ήταν εγκατεστημένες σε τόπους υψηλού κόστους, με αποτέλεσμα όχι μόνο να υπάρξει μετατόπιση της παραγωγικής ικανότητας προς χώρες χαμηλού κόστους,² αλλά και να αυξηθεί η παραγωγικότητα μέσω της χρησιμοποίησης τεχνολογικών καινοτομιών. Εν τω μεταξύ οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) δημιούργησαν νέες αγορές, - προσωπικοί υπολογιστές, λογισμικό και υπηρεσίες που βασίζονται στις ΤΠΕ - με αποτέλεσμα να σημειωθεί επανάσταση στις παραγωγικές μεθόδους σε πολλές βιομηχανίες και να αναπτυχθεί ο τομέας των υπηρεσιών.

Η εσωτερική αγορά, που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναπτύχθηκε χάρη στην άρση των φραγμών, στην αμοιβαία αναγνώριση και στην εναρμόνιση. Κατά τον τρόπο αυτό διευκολύνονται οι συναλλαγές σε μια αγορά 380 εκατομμυρίων ατόμων που με τη διεύρυνση θα φτάσει τα 450 εκατομμύρια.

Οι αλλαγές αυτές δημιούργησαν ευκαιρίες για νέες επιχειρηματικές καινοτομίες ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών. Ο όλο και πιο πολύπλοκος χαρακτήρας των παραγωγικών μεθόδων απαιτεί ποικιλία εξειδικευμένων υπηρεσιών. Επίσης η μείωση του κόστους διαβίβασης των γνώσεων στο χώρο καθιστά λιγότερο δαπανηρές τις υπηρεσίες των εξωτερικών πάροχων υπηρεσιών. Το μεγαλύτερο άνοιγμα των αγορών επιτρέπει στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε εξειδικευμένες αγορές να κινηθούν σε περισσότερο ευρωπαϊκή ή διεθνή κλίμακα.

---

¹ 'Enterpreneurship: Determinants and policy in a European US comparison', David B. Audretsch et al., 2002.

² Στο διάστημα μεταξύ 1991 και 1995, στη γερμανική μεταποιητική βιομηχανία οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν κατά 1 307 000 ενώ στις ξένες θυγατρικές αυξήθηκαν κατά 189 000, «Entrepreneurship: A survey of the Literature», David B. Audretsch, Οκτώβριος 2002.

Η ικανότητα προσαρμογής στις οικονομικές αλλαγές έχει καίρια σημασία για την ανταγωνιστικότητα.³ Το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας καθόρισε τους στόχους του σε επίπεδο απασχόλησης, οικονομικής μεταρρύθμισης και κοινωνικής συνοχής. Για το 2010, η Ένωση φιλοδοξεί «να γίνει η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Το 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μία στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης και πρόσθεσε μία περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Το Συμβούλιο αναγνώρισε την ανάγκη ριζικής μεταρρύθμισης της οικονομίας, προκειμένου να δημιουργηθούν περίπου 15 εκατ. νέες θέσεις εργασίας έως το 2010.⁴

Η ύπαρξη φιλικού περιβάλλοντος κατά την εκκίνηση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων είναι πολύ σημαντική για την επίτευξη αυτών των στόχων. Το Συμβούλιο ενέκρινε τον Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις,⁵ που περιέχει συστάσεις για τις μικρές επιχειρήσεις ώστε να αξιοποιούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την οικονομία της γνώσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναπτύσσει πρωτοβουλίες στον εν λόγω τομέα, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων εκθέσεων για τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή για την επίτευξη των στόχων του Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις καθώς και της Έκθεσης για τις ενέργειες του εκπροσώπου των ΜΜΕ και την επικείμενη ανακοίνωση για την πολιτική καινοτομίας. Ειδικότερα, η Επιτροπή εξέδωσε τον Δεκέμβριο του 2002 μία ανακοίνωση για την βιομηχανική πολιτική στην διευρυμένη Ευρώπη ενώ θέτει στο ίδιο πλαίσιο και την διαβούλευση πάνω στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα.⁶

Στην εαρινή Σύνοδο της Βαρκελώνης το 2002, το Συμβούλιο έλαβε υπόψη του την πρόθεση της Επιτροπής να παρουσιάσει μία Πράσινη Βίβλο για την Επιχειρηματικότητα. Η σημασία που δίνεται στην επιχειρηματικότητα επαναβεβαιώνεται στην εαρινή έκθεση της Επιτροπής το 2003 προς το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο τονίζει ιδιαίτερα την ενίσχυση των επενδύσεων, της απασχόλησης και της ανάπτυξης μέσω της γνώσης, της καινοτομίας και της επιχειρηματικής δυναμικότητας.⁷

---

³ Από τη σύγκριση μεταξύ Ευρώπης, ΗΠΑ και Ιαπωνίας προκύπτει ότι οι αλλαγές στην ευρωπαϊκή μεταποιητική βιομηχανία δεν ήταν αρκετά ταχείες σε σχέση με τις αλλαγές στη ζήτηση και την τεχνολογία. «Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα», SEC (2000) 1823, 30.10.2000.

⁴ «Αύξηση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού και προώθηση της παράτασης του ενεργού επαγγελματικού βίου» Έγγραφο του Συμβουλίου 6707/02, 08.03.2002, που εγκρίθηκε με βάση το έγγραφο COM (2002) 9 τελικό, 24.01.2002.

⁵ Ο «Χάρτης για τις μικρές επιχειρήσεις», που εγκρίθηκε στις 13.06.00 από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira στις 19-20 Ιουνίου 2000. Καλύπτει 10 βασικούς τομείς: εκπαίδευση και κατάρτιση για το επιχειρηματικό πνεύμα· λιγότερο δαπανηρή και ταχύτερη διαδικασία εκκίνησης· βελτίωση της νομοθεσίας και των κανονιστικών ρυθμίσεων· διαθεσιμότητα δεξιοτήτων· βελτίωση της πρόσβασης σε απευθείας σύνδεση· καλύτερη αξιοποίηση της Ενιαίας Αγοράς· φορολογία και χρηματοοικονομικά θέματα· ενίσχυση της τεχνολογικής ικανότητας των μικρών επιχειρήσεων· χρησιμοποίηση επιτυχών μοντέλων ηλεκτρονικών επιχειρήσεων και ανάπτυξη υψηλής ποιότητας υπηρεσιών στήριξης των μικρών επιχειρήσεων· καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκπροσώπηση των συμφερόντων των μικρών επιχειρήσεων σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο.

⁶ Τα εν λόγω έγγραφα διατίθενται μετά την επίσημη δημοσίευσή τους στη διεύθυνση http://europa.eu.int/comm/enterprise/index_en.htm.

⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Επιλέγοντας τη μεγέθυνση: γνώση, καινοτομία και θέσεις εργασίας σε μια κοινωνία με συνοχή. Έκθεση στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης Μαρτίου 2003, σχετικά με τη στρατηγική της Λισσαβώνας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση.

II. Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

A. Τι είναι επιχειρηματικότητα;

Η επιχειρηματικότητα είναι πολυδιάστατη και παρόλο που μπορεί να εμφανίζεται σε διάφορα πλαίσια, οικονομικά ή άλλα, και σε κάθε είδος οργάνωσης, η παρούσα Πράσινη Βίβλος εξετάζει την επιχειρηματικότητα στο πλαίσιο της επιχείρησης.

i. Αξιοποίηση της δημιουργικότητας ή της καινοτομίας

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί κατά κύριο λόγο νοοτροπία. Πρόκειται για την δραστηριοποίηση και την ικανότητα που έχει ένα άτομο, μεμονωμένα ή στο πλαίσιο ενός οργανισμού, να αναγνωρίζει τις ευκαιρίες και να τις εκμεταλλεύεται προκειμένου να επιτύχει προστιθέμενη αξία ή να έχει οικονομικό όφελος. Η δημιουργικότητα ή η καινοτομία τον βοηθούν να εισέλθει σε μία υπάρχουσα αγορά ή να βελτιώσει την ανταγωνιστική θέση του σ' αυτήν, να αλλάξει ή ακόμη και να δημιουργήσει μια νέα αγορά. Για να αποβεί επιτυχής μία επιχειρηματική ιδέα απαιτείται ικανότητα συνδυασμού της δημιουργικότητας ή της καινοτομίας με τη χρηστή διαχείριση και ικανότητα προσαρμογής μιας επιχείρησης προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η ανάπτυξή της καθόλες της φάσεις του κύκλου ζωής της. Πρόκειται για μια διαδικασία που ξεπερνά κατά πολύ την καθημερινή διαχείριση: άπτεται των στόχων και της στρατηγικής μίας επιχείρησης.

ii. Επιχειρηματίες

Η επιχειρηματικότητα αφορά τα άτομα, τις επιλογές τους και τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν κατά την εκκίνηση, εξαγορά ή λειτουργία μιας επιχείρησης ή τη συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης στρατηγικών αποφάσεων μιας επιχείρησης. Οι επιχειρηματίες αποτελούν μια ανομοιογενή ομάδα και προέρχονται από όλους τους χώρους. Ωστόσο υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά επιχειρηματικής συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένης της ετοιμότητας για ανάληψη κινδύνων και της επιθυμίας για ανεξαρτησία και αυτοπραγμάτωση.⁸ Από τη βρετανική έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών προκύπτει ότι όσοι σκέπτονται σοβαρά το ενδεχόμενο να ιδρύσουν μία επιχείρηση θεωρούν τους εαυτούς τους πιο ευφάνταστους και δημιουργικούς από τους υπόλοιπους.⁹

iii. Εφαρμογές επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να αναπτυχθεί σε οποιονδήποτε τομέα και είδος επιχείρησης. Εφαρμόζεται στους αυτοαπασχολούμενους και στις επιχειρήσεις οιασδήποτε μεγέθους σε όλες τις φάσεις του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης, από τη φάση εκκίνησης έως την ανάπτυξη, τη μεταβίβαση, την παύση λειτουργίας ή την επανέναρξη λειτουργίας.

Η επιχειρηματικότητα αφορά τις επιχειρήσεις όλων των κλάδων, τεχνολογικών ή παραδοσιακών, τις μικρές και τις μεγάλες επιχειρήσεις ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος: οικογενειακές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις εισηγμένες στο χρηματιστήριο, επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας¹⁰ ή μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, που συχνά

---

⁸ Ορισμένα παραδείγματα προέρχονται από το πόνημα του Kimmo Hyrsky 'Reflections on the advent of a more enterprising culture in Finland: An exploratory study', Jyväskylä Studies, *Business and Economics*, 2001.

⁹ 'Findings from the Household Survey', SBS Performance Analysis, 31.03.2002.

¹⁰ Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας περιλαμβάνουν τους συνεταιρισμούς, τα ταμεία αλληλασφάλισης, τις ενώσεις και τα ιδρύματα.

πραγματοποιούν σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με την έρευνα Global Entrepreneurship Monitor (GEM) το 7% των νέων επιχειρηματιών¹¹ δημιουργούν μία σημαντική νέα εξειδικευμένη αγορά ή οικονομικό τομέα εάν η επιχείρησή τους είναι επιτυχής ενώ το 70% των νέων επιχειρήσεων παρέχουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε υφιστάμενες αγορές στις οποίες υπάρχει ήδη σημαντικός ανταγωνισμός και στις οποίες διατίθεται ήδη για περισσότερο από ένα έτος η βασική τεχνολογία.

Η επιχειρηματικότητα είναι νοοτροπία και τρόπος δημιουργίας και ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας μέσω του συνδυασμού της ανάληψης κινδύνου, της δημιουργικότητας και/ή της καινοτομίας με τη χρηστή διαχείριση, στο πλαίσιο ενός νέου ή υφιστάμενου οργανισμού..

B. Γιατί είναι σημαντική η επιχειρηματικότητα;

i. Η επιχειρηματικότητα συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη

Οι νέες και μικρές επιχειρήσεις δημιουργούν όλο και περισσότερες θέσεις εργασίας έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων.¹² Οι χώρες που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση στα ποσοστά επιχειρηματικότητας τείνουν να παρουσιάζουν και τη μεγαλύτερη μείωση των ποσοστών ανεργίας.¹³ Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, οι ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις συνέβαλαν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Για παράδειγμα στις Κάτω Χώρες, στο διάστημα μεταξύ 1994 και 1998, το 8% των ταχέως αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων δημιούργησαν το 60% των νέων θέσεων εργασίας στο πλαίσιο υφιστάμενων επιχειρήσεων.¹⁴ Στις Ηνωμένες Πολιτείες 350.000 ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις δημιούργησαν τα δύο τρίτα όλων των νέων θέσεων εργασίας στο διάστημα 1993 και 1996.¹⁵ Από την έρευνα προκύπτει ότι η επιχειρηματικότητα συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη παρόλο που η αύξηση του ΑΕγχΠ επηρεάζεται και από πολλούς άλλους παράγοντες.¹⁶

Η επιχειρηματικότητα μπορεί, επίσης, να συμβάλλει στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στις περιφέρειες εκείνες που παρουσιάζουν υστέρηση στην ανάπτυξη, στην ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργίας θέσεων εργασίας ή στην ένταξη ανέργων ή μειονεκτούντων ατόμων στην ενεργό ζωή.¹⁷

ii. Η επιχειρηματικότητα βασικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας

Νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, που αφορούν την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης ή τον αναπροσανατολισμό μιας υπάρχουσας (π.χ. μετά τη μεταβίβαση μιας επιχείρησης σε ένα νέο ιδιοκτήτη), δίνουν ώθηση στην παραγωγικότητα. Αυξάνουν την ανταγωνιστική πίεση,

---

¹¹ Μεταξύ των νέων επιχειρηματιών της έρευνας, περιλαμβάνονται εκείνοι που ιδρύουν μια επιχείρηση ή είναι ιδιοκτήτες/διευθυντές μιας εν ενεργεία επιχείρησης για λιγότερο από 3 1/2 έτη. 'Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2002 Summary Report', Reynolds, Bygrave, Autio and Hay.

¹² 'Entrepreneurship: A survey of the literature', David B. Audretsch, Οκτώβριος 2002.

¹³ 'Entrepreneurship: A survey of the literature', David B. Audretsch, Οκτώβριος 2002.

¹⁴ 'Entrepreneurship in the Netherlands, Innovative entrepreneurship. New policy challenges' Υπουργείο Οικονομικών και ΕΙΜ, Φεβρουάριος 2002.

¹⁵ 350 000 επί συνόλου 6 εκατομμυρίων επιχειρήσεων με μισθωτούς στις ΗΠΑ. 'White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth', National Commission on Entrepreneurship (NCOE) 2001.

¹⁶ Για παράδειγμα 'Entrepreneurship: A survey of the literature', D. Audretsch, Οκτώβριος 2002, 'Entrepreneurship: Determinants and policy in a European-US comparison', εκδόσεις Audretsch, Thurik, Verheul and Wennekers, 2002 και ετήσιες εκθέσεις της έρευνας GEM.

¹⁷ Βλέπε επίσης 'Κοινή έκθεση για την κοινωνική ένταξη' Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 15223/01, 12.12.2001.

αναγκάζοντας άλλες επιχειρήσεις να αντιδράσουν βελτιώνοντας τις επιδόσεις τους ή καινοτομώντας. Οι υψηλότερες επιδόσεις ή καινοτομία των επιχειρήσεων σε επίπεδο οργάνωσης, μεθόδων, προϊόντων, υπηρεσιών ή αγορών, βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας συνολικά. Η διαδικασία αυτή προσφέρει στους καταναλωτές πλεονεκτήματα χάρη στην αύξηση των επιλογών και στη μείωση των τιμών.

iii. Η επιχειρηματικότητα απελευθερώνει το δυναμικό του ατόμου.

Η άσκηση ενός επαγγέλματος δεν αποτελεί απλά και μόνο μέσο προσπορισμού χρημάτων. Υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας όπως είναι η ασφάλεια, το επίπεδο ανεξαρτησίας, η ποικιλία καθηκόντων και το ενδιαφέρον που παρέχει η εργασία. Η επιδίωξη υψηλότερων εισοδηματικών επιπέδων μπορεί να παρακινήσει τα άτομα να θέσουν «υψηλότερους στόχους», όπως η αυτοπραγμάτωση και η ανεξαρτησία, μέσω της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Από τη βρετανική έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών προκύπτει ότι, εκτός από τα υλικά κίνητρα (χρήματα και κοινωνική θέση), η επιλογή του να γίνει κάποιος επιχειρηματίας βασίζεται και στην αυτοπραγμάτωση (ελευθερία, ανεξαρτησία και πρόκληση).

Για ορισμένους, οι οποίοι δεν επιτυγχάνουν να βρουν μία "συνήθη" θέση εργασίας που να τους καλύπτει, η επιλογή να γίνουν επιχειρηματίες ενδεχομένως να οφείλεται εν μέρει ή και εξ ολοκλήρου σε οικονομική ανάγκη. Το να γίνουν επιχειρηματίες ίσως τους δίνει την ελπίδα ότι θα μπορέσουν να βελτιώσουν τη θέση τους.

Η επαγγελματική ικανοποίηση μεταξύ επιχειρηματιών είναι υψηλότερη από ό,τι μεταξύ μισθωτών. Σε μία έρευνα, το 33% των αυτοαπασχολούμενων χωρίς μισθωτούς και το 45% των αυτοαπασχολούμενων με μισθωτούς δήλωναν πολύ ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας τους έναντι μόνο 27% των μισθωτών.¹⁸

iv. Επιχειρηματικότητα και κοινωνικές επιταγές

Οι επιχειρηματίες αποτελούν την κινητήρια δύναμη της οικονομίας της αγοράς και τα επιτεύγματά τους προσφέρουν στην κοινωνία πλούτο, θέσεις εργασίας και στους καταναλωτές ποικιλία επιλογών. Ανταποκρινόμενες στις αυξανόμενες προσδοκίες της κοινής γνώμης όσον αφορά τον αντίκτυπο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην κοινωνία και στο περιβάλλον, πολλές μεγάλες εταιρείες υιοθέτησαν επίσημες στρατηγικές για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, που συνεπάγεται την προαιρετική ενσωμάτωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων στην επιχειρηματική πρακτική και στη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη εφόσον οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν πλέον ότι η υπεύθυνη επιχειρηματική στάση συμβάλλει στην επιχειρηματική επιτυχία. Η στάση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τη δέσμευση για την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας κατά έναν φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο ('οικολογική αποδοτικότητα') ή για το σεβασμό των θεμάτων που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των καταναλωτών και για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας κατά έναν φιλικό προς τους καταναλωτές τρόπο. Οι ΜΜΕ επιδεικνύουν «υπεύθυνο επιχειρηματικό πνεύμα» με έναν πιο άτυπο τρόπο αλλά ωστόσο αποτελούν τον κεντρικό ιστό για πολλές κοινωνίες.¹⁹

¹⁸ 'Third European survey on working conditions 2000', Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. .

¹⁹ Οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής στον εν λόγω τομέα περιλαμβάνουν ένα «Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής για τη βιώσιμη βιομηχανική ανάπτυξη», (SEC) 1999, 1729, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.10.1999 και μία 'Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη, COM (2002) 347 τελικό, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 02.07.2002.

Η επιχειρηματικότητα μπορεί επίσης να διαδραματίσει θετικό ρόλο στην αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στον τομέα της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρόνοιας. Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στη διαχείριση και παροχή παρόμοιων υπηρεσιών, βελτιώνοντας την καινοτομία και τον προσανατολισμό προς τους πελάτες. Μια παρόμοια προσέγγιση μπορεί να συμπληρώσει τους δημόσιους πόρους και να επεκτείνει το φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρονται στους καταναλωτές.

Γ. Κενά και δυνατότητες της επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ποιες είναι οι επιδόσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την επιχειρηματικότητα; Για να δοθεί απάντηση σ' αυτή την ερώτηση δεν πρέπει να εξεταστεί μόνο η στάση της κοινής γνώμης απέναντι στους επιχειρηματίες ή ο αριθμός των επιχειρηματιών, αλλά και ο δυναμισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας και οι επιδόσεις των επιχειρηματιών.²⁰

ι. Μέτρηση της επιχειρηματικότητας

Οι προτιμήσεις των Ευρωπαίων όσον αφορά την αυτοαπασχόληση

Οι Ευρωπαίοι προτιμούν το καθεστώς του μισθωτού από εκείνου του αυτοαπασχολούμενου σύμφωνα με την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου. Στη νότια Ευρώπη, στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχει μια σχετικά μεγαλύτερη προτίμηση για την αυτοαπασχόληση. Το 67% των πολιτών των ΗΠΑ θα προτιμούσαν να αυτοαπασχολούνται έναντι 45% στην ΕΕ²¹.

Συμμετοχή των πολιτών στην επιχειρηματικότητα

Το ποσοστό των επιχειρηματιών, στους οποίους περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι και ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό στην Ευρώπη, και κυμαίνεται από 6% στη Δανία και στο Λουξεμβούργο, σε 13% στην Ισπανία, 15% στην Πορτογαλία και πάνω από 18% στη Ελλάδα και στην Ιταλία. Το αντίστοιχο ποσοστό στις ΗΠΑ μόλις υπερβαίνει το 10%.²²

Όσον αφορά τη συμμετοχή σε νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου αναφέρει ότι το 4,5% των πολιτών της ΕΕ βρίσκονται στο στάδιο εκκίνησης επιχείρησης, έχουν ήδη ιδρύσει μια επιχείρηση ή έχουν εξαγοράσει μια επιχείρηση την τελευταία τριετία, σε ποσοστό που κυμαίνεται από πάνω από 6% στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία έως σε λιγότερο από 2% στη Γαλλία. Στις ΗΠΑ το αντίστοιχο ποσοστό, που φτάνει το 13%, είναι αισθητά υψηλότερο. Ο διπλάσιος αριθμός Ευρωπαίων έναντι των Αμερικανών εγκατέλειψαν τις προσπάθειές τους να ξεκινήσουν μια επιχείρηση.

Επιχειρηματικός δυναμισμός

---

²⁰ Διεξοδική ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν τη δυναμική των επιχειρήσεων παρέχεται στην έρευνα «Entrepreneurship: A survey of the literature», David B. Audretsch, Οκτώβριος 2002 και «Business Demography in Europe», Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ / αριθ. 5, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002.

²¹ Ευρωβαρόμετρο Flash 134 «Επιχειρηματικότητα», Νέμβριος 2002, Οι υπόλοιπες αναφορές στο Ευρωβαρόμετρο αφορούν την έκδοση 2002, εκτός και εάν ορίζεται διαφορετικά.

²² Η επιχειρηματικότητα ως ποσοστό επί του εργατικού δυναμικού. Ως επιχειρηματίες ορίζονται οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, είτε έχουν συσταθεί σε εταιρεία είτε όχι, εξαιρουμένων των μη αμειβόμενων συμβοηθούτων μελών οικογενείας, των μισθωτών εργαζομένων που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα ως δευτερεύουσα δραστηριότητα και των ιδιοκτητών επιχειρήσεων του γεωργικού τομέα. «COMParative Entrepreneurship data for International Analysis» (Compendia 2000.1), EIM.

Παρά τα στοιχεία που δείχνουν παραπλήσιο βαθμό «επιχειρηματικής κίνησης» (ποσοστά έναρξης και παύσης λειτουργίας των επιχειρήσεων) σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη και στις ΗΠΑ, ο επιχειρηματικός δυναμισμός στην Ευρώπη είναι μικρότερος. Οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ κατά μέσο όρο είναι μικρότερες στη φάση δημιουργίας τους από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, αλλά το ποσοστό αύξησης των θέσεων εργασίας μεταξύ νέων επιχειρήσεων στις ΗΠΑ είναι κατά πολύ μεγαλύτερο κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας που ακολουθούν τη φάση εκκίνησης. Οι επιχειρηματίες στις ΗΠΑ φαίνεται ότι δοκιμάζουν την αγορά πρώτα ξεκινώντας τη δραστηριότητά τους σε μικρή κλίμακα και, εφόσον αποβεί επιτυχής, αναπτύσσονται με ταχύτητα, ενώ στην Ευρώπη πολλές επιχειρηματικές ιδέες ούτε καν προλαβαίνουν να υλοποιηθούν αφού η βιωσιμότητά τους αμφισβητείται πριν ακόμη δοκιμαστούν στην αγορά.²³ Πράγματι, το Ευρωβαρόμετρο έδειξε ότι το 46% των Ευρωπαίων συμφωνούν ότι «δεν θα πρέπει κανείς να ξεκινά μια επιχείρηση εάν υπάρχει κίνδυνος αποτυχίας» έναντι μόνο 25% στις ΗΠΑ.

Ένα παράδειγμα για να κατανοηθεί καλύτερα το φαινόμενο της ανάπτυξης του επιχειρηματικού δυναμισμού στις ΗΠΑ: χρειάστηκαν 20 χρόνια για να αντικατασταθεί το ένα τρίτο των 500 εταιρειών που περιλαμβάνονταν στην κατάταξη Fortune το 1960, έναντι 4 ετών για εκείνες που συμπεριλαμβάνονταν στην κατάταξη το 1998. Επιπλέον, 8 από τις σημερινές 25 μεγαλύτερες επιχειρήσεις της Αμερικής, δεν υπήρχαν ή ήταν πολύ μικρές το 1960. Στην Ευρώπη, όλες οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις το 1998 ήταν ήδη μεγάλες το 1960.²⁴

Δημιουργία θέσεων εργασίας

Παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για τη μείωση του ποσοστού ανεργίας που ανέρχεται σε 11% στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και παρά το γεγονός ότι τα ποσοστά ανεργίας ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, ο μέσος όρος του ποσοστού ανεργίας που είναι σήμερα 7,4%, εξακολουθεί να αποτελεί μείζον θέμα. Το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, όλα τα κράτη μέλη κατέγραψαν θετικά ετήσια ποσοστά δημιουργίας επιχειρήσεων,²⁵ αλλά υπάρχει περιθώριο για ακόμη μεγαλύτερη βελτίωση. Η Ευρώπη δεν έχει αναπτύξει ακόμη πολλά από τα ταχέως αναπτυσσόμενα επιχειρηματικά σχέδια που αποτελούν σημαντική πηγή θέσεων εργασίας. Κατά τη διάρκεια των πρώτων ετών της δεκαετίας του 1990, το 19% των επιχειρήσεων μεσαίου μεγέθους στις ΗΠΑ είχαν ταξινομηθεί ως ταχέως αναπτυσσόμενες, έναντι του μέσου όρου 4% που είχε καταγραφεί σε 6 χώρες της ΕΕ.²⁶

ii. Η πρόκληση για την Ευρώπη

Η στάση των Ευρωπαίων απέναντι στην επιχειρηματικότητα και η συμμετοχή τους σ' αυτή παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ, οι οποίες γίνονται ακόμα μεγαλύτερες ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες. Κατά μέσο όρο, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν

---

²³ Η ανάλυση καλύπτει 8 κράτη μέλη της ΕΕ, τις ΗΠΑ και τον Καναδά. 'The role of policy and institutions for productivity and firm dynamics: Evidence from micro and industry data', Έγγραφο εργασίας αριθ. 329, Stefano Scarpetta et. al., ECO/WKP(2002)15, 23.04.2002.

²⁴ 'Entrepreneurship in the Netherlands: Innovative entrepreneurship. New policy challenges' Υπουργείο Οικονομικών και ΕΙΜ, Κάτω Χώρες, 2002 και 'White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth', National Commission on Entrepreneurship (NCOE), 2001.

²⁵ 'Business Demography in Europe', Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ/ αριθ. 5, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002

²⁶ Ορισμός: Ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, που διπλασίασαν τον κύκλο εργασιών τους μεταξύ των περιόδων αναφοράς (Ευρώπη 90-93 ΗΠΑ 91-94), ως ποσοστό επί του συνόλου των μεσαίων επιχειρήσεων. 'An international comparison of hypergrowth enterprises', ΕΙΜ Small Business Research and Consultancy, in 'Fostering Entrepreneurship in Europe, the UNICE Benchmarking Report', 1999.

παρουσιάζει έλλειψη ιδιοκτητών επιχειρήσεων. Ωστόσο, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της τάσης των Ευρωπαίων να αναπτύσσουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε σύγκριση με τις ΗΠΑ, υπάρχει λιγότερος επιχειρηματικός δυναμισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι Ευρωπαίοι συμμετέχουν λιγότερο από τους Αμερικανούς σε νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δεν έχουν εξίσου γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης σε σχέση με τις επιχειρήσεις των ΗΠΑ.

Το υψηλό ποσοστό ανεργίας που εξακολουθεί να υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και που αποτελεί οξύτερο πρόβλημα για ορισμένα κράτη μέλη, καθιστά απαραίτητη την καταβολή προσπαθειών για την καλύτερη αξιοποίηση των ευκαιριών δημιουργίας θέσεων εργασίας που προσφέρει η επιχειρηματική δραστηριότητα. Εκτός από την ενθάρρυνση ανάληψης νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελούν τον πυρήνα της οικονομίας της Ένωσης και διασφαλίζουν την ύπαρξη συνέχειας, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την παροχή αξιόλογης εμπειρίας. Το 30% από τα 20 εκατ. περίπου ΜΜΕ της Ευρώπης δηλώνουν ότι έχουν ως βασικό στόχο την ανάπτυξη²⁷.

Η πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση συνίσταται στην επισήμανση των βασικών παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία ενός κλίματος στο οποίο να μπορούν να ευδοκιμήσουν η επιχειρηματική πρωτοβουλία και οι επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τα μέτρα πολιτικής θα πρέπει να στοχεύουν στην αύξηση των επιπέδων επιχειρηματικότητας μέσω της υιοθέτησης της καλύτερης δυνατής προσέγγισης για τη δημιουργία περισσότερων επιχειρηματιών και την ανάπτυξη περισσότερων επιχειρήσεων.

III. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Η πολιτική μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επιπέδων επιχειρηματικότητας. Από την έκθεση GEM προκύπτει ότι, παρά τη σημαντική επίδραση των μακροοικονομικών συνθηκών στα επίπεδα επιχειρηματικότητας, η κατάταξη ως προς τη σημασία τους στις εξεταζόμενες χώρες παρέμεινε σταθερή, γεγονός που τείνει να αποδείξει ότι οι σταθερές εθνικές ιδιαιτερότητες έχουν, επίσης, αντίκτυπο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη εκπονήσει μια στρατηγική για τη χάραξη μακροοικονομικών πολιτικών που θα προσανατολίζονται στην ανάπτυξη και στη σταθερότητα, που αποτελούν προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για την επιχειρηματική πρωτοβουλία. Το Συμβούλιο εκδίδει σε ετήσια βάση τους «Γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών» στους οποίους εξετάζονται οι εθνικές πολιτικές των κρατών μελών. Στους προσανατολισμούς του 2002 συνιστάται η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας μέσω, για παράδειγμα, του φορολογικού και κανονιστικού περιβάλλοντος για τις νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις, μεταρρυθμίσεων της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας και της προώθησης αποτελεσματικών χρηματοοικονομικών αγορών.²⁸

Εκτός από τις οικονομικές ευκαιρίες, υπάρχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση ενός ατόμου να ξεκινήσει μια επιχείρηση καθώς και τη βούληση ενός επιχειρηματία να αναλάβει κινδύνους ή να επεκτείνει τις δραστηριότητές του. Περισσότερες οικονομικές ευκαιρίες δεν οδηγούν αυτόματα σε μεγαλύτερη επιχειρηματικότητα. Κάτι

²⁷ Τα 20 εκατομμύρια επιχειρήσεις αφορούν την ΕΕ, τον ΕΟΧ και την Ελβετία. Αναφ. Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ / αριθ. 1 Κυριότερα σημεία της έρευνας 2001, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001.

²⁸ Σύσταση 2002/549/ΕΚ του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 2002 σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Κοινότητας, 2002/549/ΕΚ, ΕΕ L182, 11.07.2002.

τέτοιο εξαρτάται και από τις προτιμήσεις των ανθρώπων, τις δεξιότητες και τις υπάρχουσες εναλλακτικές λύσεις. Ακόμη και όταν κάποιος εξετάζει την πιθανότητα να γίνει επιχειρηματίας, υπολογίζει τα υπέρ και τα κατά της επιχειρηματικότητας έναντι των πλεονεκτημάτων και της ασφάλειας που θα του προσέφερε ένα άλλο επαγγελματικό πλαίσιο.

Μια συνεκτική προσέγγιση για την προώθηση της επιχειρηματικότητας πρέπει να αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα - φυσικών προσώπων, επιχείρησης και κοινωνίας.

- Για να παρακινηθούν τα **φυσικά πρόσωπα** να γίνουν επιχειρηματίες, πρέπει να έχουν συνειδητοποιήσει την έννοια της «επιχειρηματικότητας», και η έννοια αυτή θα πρέπει να αποτελεί μια αρκετά ελκυστική δυνατότητα. Επίσης, τα φυσικά πρόσωπα πρέπει να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να μετατρέψουν τους στόχους τους σε επιτυχή εγχειρήματα.
- Προκειμένου τα επιχειρηματικά σχέδια να εξελίσσονται σε υγιείς **επιχειρήσεις**, πρέπει να υπάρχει ένα κατάλληλο πλαίσιο στήριξης που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αναπτύσσονται και να αυξάνονται χωρίς να παρεμποδίζεται η δυνατότητα σμίκρυνσης και παύσης της λειτουργίας τους.
- Η επιχειρηματική δραστηριότητα εξαρτάται από τη θετική στάση της **κοινωνίας** απέναντι στους επιχειρηματίες. Η επιχειρηματική επιτυχία θα πρέπει να προβάλλεται και να περιορίζεται ο κοινωνικός στιγματισμός σε περίπτωση αποτυχίας.

Η πολιτική για την επιχειρηματικότητα στοχεύει στην τόνωση της ζωτικότητας των επιχειρήσεων μέσω της δραστηριοποίησης των επιχειρηματιών και της παροχής των απαραίτητων δεξιοτήτων. Η ύπαρξη υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις αποτελεί βασικό παράγοντα για την εκκίνηση, παύση λειτουργίας, εξαγορά, άνθιση και επιβίωση των επιχειρήσεων.

A. Ποιο είναι το όφελος από τη δημιουργία περισσότερων επιχειρηματιών;

i. Φραγμοί στην επιχειρηματική δραστηριότητα

Παρά την πρόσφατη πρόοδο, οι Ευρωπαίοι εξακολουθούν να θεωρούν τους διοικητικούς φραγμούς ως τη βασική τροχοπέδη στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στη φάση εκκίνησης αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά τη συγκέντρωση των απαραίτητων αρχικών κεφαλαίων. Ο επιμερισμός του κινδύνου μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της διάθεσης χρηματοδότησης.

Όταν ζητήθηκε από τους Ευρωπαίους, στο πλαίσιο της έρευνας του Ευρωβαρομέτρου, να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τα εμπόδια που τίθενται στην έναρξη μιας επιχείρησης, το 69% συμφώνησε ως προς τον σύνθετο χαρακτήρα των υφιστάμενων διοικητικών διαδικασιών και το 76% επισήμανε την έλλειψη διαθέσιμης χρηματοδότησης.

Οι διοικητικές διαδικασίες για τη δημιουργία μιας επιχείρησης έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Σε μία συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρατήρησε μια θετική τάση ως προς το χρόνο που απαιτείται για την έναρξη μιας επιχείρησης.²⁹ Ο μέσος χρόνος που απαιτείται για την ίδρυση μιας ατομικής επιχείρησης είναι 12 εργάσιμες ημέρες ενώ για τη σύσταση μιας εταιρείας περιορισμένης

---

²⁹ 'Benchmarking the administration of Start-ups', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιανουάριος 2002.

ευθύνης 24· οι αριθμοί αυτοί εξακολουθούν να μειώνονται. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλλουν επιπλέον προσπάθειες για να μειώσουν το χρόνο και το κόστος ίδρυσης μιας επιχείρησης και να προσεγγίσουν τις ευρωπαϊκές τιμές αναφοράς. Υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω βελτίωση όσον αφορά τις πολλαπλές διαδικασίες, τα σημεία επαφών, τις διατυπώσεις, τις απαιτούμενες άδειες και το κόστος.

Ενιαία σημεία εξυπηρέτησης για τη δημιουργία επιχείρησης

*Στην **Πορτογαλία**, έχουν δημιουργηθεί από το 1999 κέντρα διατυπώσεων για τις επιχειρήσεις με σκοπό τη διευκόλυνση της εγγραφής νέων επιχειρήσεων. Στα κέντρα αυτά συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των δημόσιων υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για τις διάφορες διατυπώσεις που απαιτούνται για την εγγραφή μιας νέας επιχείρησης (όσον αφορά, για παράδειγμα, το καταστατικό, τα μητρώα επιχειρήσεων και την κοινωνικής ασφάλιση). Οι μελλοντικοί επιχειρηματίες μπορούν να λαμβάνουν συμβουλές από ένα γραφείο συνδρομής που λειτουργεί στο ίδιο κέντρο. Παράλληλα, έχουν απλουστευθεί οι διαδικασίες. Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας συνοψίζεται στη μείωση του χρόνου δημιουργίας μιας επιχείρησης κατά 80% σε σύγκριση με τα μέσα τις δεκαετίας του 1990· η Πορτογαλία έχει δεσμευθεί να προβεί σε περαιτέρω μείωση κατά 50% το 2003.*

Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί έναν πολύ σημαντικό φραγμό για τους νέους επιχειρηματίες: αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στο να εξασφαλίζουν τραπεζικά δάνεια ή να βρίσκουν επιχειρηματικά κεφάλαια. Οι τράπεζες ζητούν ιστορικό θετικών λογιστικών αποτελεσμάτων και εγγυήσεις – που οι νέες επιχειρήσεις και ιδίως εκείνες που αναπτύσσουν δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση, κατά κανόνα δεν διαθέτουν. Οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στη φάση εκκίνησης αντιμετωπίζουν επίσης σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά την κάλυψη των κεφαλαιουχικών αναγκών τους.

Εκτός από την τραπεζική δανειοδότηση, οι επιχειρήσεις που βρίσκονται σε φάση εκκίνησης θα πρέπει να έχουν καλύτερη πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης. Εκτός από τα επιχειρηματικά κεφάλαια, θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω η δυνατότητα άτυπων επενδύσεων π.χ. από μέλη της οικογένειας, φίλους ή τους επιχειρηματικούς αγγέλους (business angels). Από την έρευνα GEM προκύπτει ότι οι άτυπες επενδύσεις σε επιχειρήσεις σε φάση εκκίνησης ήταν πενταπλάσια των εγχώριων επιχειρηματικών κεφαλαίων και ενώ η στήριξη με επιχειρηματικά κεφάλαια μειώθηκε σημαντικά στο διάστημα 2000 και 2001, οι άτυπες επενδύσεις ήταν περισσότερο σταθερές. Για να αυξηθεί το ενδιαφέρον των επενδυτών του ιδιωτικού τομέα σε επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου πρέπει να δοθούν κίνητρα όπως είναι για παράδειγμα οι φορολογικές ελαφρύνσεις.

Ο επιμερισμός του κινδύνου μεταξύ τραπεζών και επενδυτών του ιδιωτικού τομέα και δημόσιων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ειδικεύονται σε MME, ή μέσω εταιρειών αλληλέγγυας ασφάλισης, αποτελεί αποτελεσματικό μέσο που διευκολύνει την εξεύρεση δημοσίων πιστώσεων και έχει αποδειχθεί επιτυχής στην αύξηση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων κατά τη φάση εκκίνησης.

ii. Κίνδυνος και ανταμοιβή

Στην Ευρώπη, οι κίνδυνοι που συνδέονται με την επιχειρηματικότητα δεν αντισταθμίζονται επαρκώς με την προοπτική ανταμοιβής. Πρέπει να επανεξεταστεί η ύπαρξη ισορροπίας μεταξύ των κινδύνων και της ανταμοιβής όσον αφορά την επιχειρηματικότητα.

Ένας αποτυχημένος επιχειρηματίας αντιμετωπίζει τον κοινωνικό στιγματισμό. Όταν στο πλαίσιο της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου ζητήθηκε από τους Ευρωπαίους να επισημάνουν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σε σχέση με τον κίνδυνο που συνδέεται με την επιχειρηματικότητα, επισήμαναν πρώτα και κύρια την πτώχευση και την απώλεια προσωπικής ιδιοκτησίας. Εκτός από τον κοινωνικό στιγματισμό, η προσωπική πτώχευση έχει πολύ σοβαρές νομικές συνέπειες. Η εκκαθάριση του παθητικού μπορεί να διαρκέσει χρόνια και οι επιχειρηματίες που έχουν πτωχεύσει κινδυνεύουν να χάσουν την περιουσία τους και να τους επιβληθούν περιορισμοί. Οι συνέπειες αυτές είναι απολύτως δικαιολογημένες σε περίπτωση απάτης ή δόλιων ενεργειών, αλλά η αποτυχία αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της οικονομικής ζωής και ένα ποσοστό επιχειρηματιών πτωχεύουν επειδή δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό. Η νομοθεσία περί αφερεγγυότητας πρέπει να αναθεωρηθεί και να μειωθούν οι φραγμοί ώστε να υπάρχει δυνατότητα στους έντιμους επιχειρηματίες να κάνουν μια νέα αρχή. Δεν θα πρέπει, φυσικά, να θίγονται υπερβολικά τα συμφέροντα των πιστωτών, γιατί μία τέτοια εξέλιξη μπορεί να τους αποθαρρύνει να επενδύουν σε μικρές και νέες επιχειρήσεις.

Νομοθεσία περί αφερεγγυότητας

Το Βέλγιο προσάρμοσε τη νομοθεσία περί αφερεγγυότητας προκειμένου να επιτρέψει στους επιχειρηματίες να επιδιώκουν τη διάσωση των επιχειρήσεών τους όταν αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα και να εκκαθαρίζουν μη βιώσιμες επιχειρήσεις το ταχύτερο δυνατό. Τα δικαστήρια έχουν τη δυνατότητα να δίνουν "άφεση" στους έντιμους πτωχεύοντες επιχειρηματίες ώστε να μπορούν να κάνουν μια νέα αρχή στον επιχειρηματικό τομέα.

Ίσως να υπήρχε περισσότερο ενδιαφέρον για την ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου εάν υπήρχε η προοπτική ανταμοιβής σε περίπτωση επιτυχίας. Το τελευταίο διάστημα παρατηρείται τάση μείωσης των επιπέδων φορολογίας στους αυτοαπασχολούμενους και τις μικρές επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και λαμβάνονται μέτρα για τη μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων στους δυνάμει αυτοαπασχολούμενους. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν οι φορολογικοί αυτοί συντελεστές να είναι υψηλοί,³⁰ μειώνοντας κατά τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα των επιχειρηματιών να δημιουργούν και να διατηρούν πλούτο. Η επιλογή της αυτοαπασχόλησης συχνά συνδέεται με μειωμένη κοινωνική προστασία. Η δημιουργία ενός συστήματος κοινωνικής προστασίας προσαρμοσμένου στις ανάγκες των επιχειρηματιών θα κάνει περισσότερο ελκυστική την επιχειρηματικότητα.

Μείωση του κόστους επιχειρηματικότητας

Η γαλλική κυβέρνηση προτίθεται να διευκολύνει τη μετάβαση από το καθεστώς του μισθωτού στο καθεστώς του επιχειρηματία. Η διαδικασία αυτή, που αποτελεί μέρος μιας συνεκτικής πρωτοβουλίας για την προώθηση της δημιουργίας επιχειρήσεων, περιλαμβάνει μέτρα για τη μείωση των φραγμών στους μισθωτούς που επιθυμούν να δημιουργήσουν μια επιχείρηση, ανεξάρτητα ή σε συνεργασία με τον εργοδότη τους. Με την εν λόγω πρωτοβουλία θα αρθούν επίσης οι φορολογικές και κοινωνικές επιβαρύνσεις που συνιστούν διακριτική μεταχείριση για τους εκκολλημένους επιχειρηματίες που εξακολουθούν να έχουν το καθεστώς του μισθωτού.

Οι Ευρωπαίοι που θα προτιμούσαν να ξεκινήσουν μια νέα επιχείρηση είναι διπλάσιοι από εκείνους που θα προτιμούσαν να εξαγοράσουν μια υπάρχουσα.³¹ Ωστόσο, η εξαγορά μιας επιχείρησης μπορεί να αποτελεί ελκυστική εναλλακτική λύση με λιγότερους κινδύνους. Για

³⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, "Draft Joint Employment Report", COM (2002) 621 τελικό, 13.11.2002.

³¹ Ευρωβαρόμετρο Flash 107 'Επιχειρηματικότητα', Νοέμβριος 2001

παράδειγμα, στην Αυστρία το 96% των επιτυχών μεταβιβάσεων επιχειρήσεων επιβιώνουν την πρώτη πενταετία μετά τη μεταβίβαση έναντι 75% των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων.³² Περίπου το ένα τρίτο των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να αναζητήσει νέους ιδιοκτήτες την επόμενη δεκαετία, είτε λόγω συνταξιοδότησης ή για άλλους λόγους. Θα υπάρξουν επομένως πολλές ευκαιρίες για εξαγορά υφιστάμενων επιχειρήσεων.

iii. Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να συμβάλλει στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, μέσω της ανάπτυξης της κατάλληλης νοοτροπίας και της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τις επαγγελματικές ευκαιρίες που προσφέρει η ιδιότητα του επιχειρηματία και των δεξιοτήτων.

Η έρευνα του Ευρωβαρομέτρου κατέδειξε ότι το 37% των Ευρωπαίων εξετάζουν ή είχαν εξετάσει τη δυνατότητα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας ενώ μόνο το 15% υλοποίησε τους στόχους του. Από τις έρευνες προκύπτει ότι το να γνωρίζει κάποιος τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ξεκινήσει μια επιχείρηση αυξάνει την πιθανότητα να γίνει επιχειρηματίας. Όσοι από εκείνους που συμμετείχαν στην έρευνα του Ευρωβαρομέτρου είχαν γονείς αυτοαπασχολούμενους έκλιναν περισσότερο προς την αυτοαπασχόληση παρά όσοι είχαν γονείς μισθωτούς. Η έρευνα GEM κατέδειξε ότι όσοι έχουν εμπιστοσύνη στις δεξιότητες και στην εμπειρία τους είναι από 2 έως 7 φορές πιθανότερο να συμμετάσχουν στη διαδικασία ίδρυσης ή λειτουργίας μιας επιχείρησης· όσοι γνωρίζουν ήδη κάποιον που ξεκίνησε πρόσφατα μια επιχειρηματική δραστηριότητα είναι 3 έως 4 φορές πιθανότερο να ξεκινήσουν και οι ίδιοι. Η βρετανική έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών κατέδειξε ότι όσοι είχαν αποκτήσει στο παρελθόν εξοικείωση με την επιχειρηματικότητα (μέσω φίλων, της οικογένειας ή της εκπαίδευσής τους) έχουν περισσότερες πιθανότητες να εξετάσουν σοβαρά τη δυνατότητα δημιουργίας επιχείρησης. Το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να προσφέρει τόσο δεξιότητες όσο και το κατάλληλο περιβάλλον για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Διεύθυνση εικονικής επιχείρησης στο πλαίσιο του σχολείου

Οι εικονικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούνται ως μέσο κατάρτισης για τους σπουδαστές της Σιβιτανίδιου Τεχνικής Σχολής Αθηνών στην Ελλάδα. Οι σπουδαστές μοιράζουν το χρόνο τους μεταξύ θεωρητικών μαθημάτων και διεύθυνσης μιας εικονικής επιχείρησης. Αυτό το πρόγραμμα θα επεκταθεί και σε όλες τις τεχνικές σχολές λόγω των πολύ θετικών αποτελεσμάτων που είχε. Επίσης, έχει προστεθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα ένα μάθημα για την επιχειρηματικότητα που καλύπτει τη θεωρία της επιχειρηματικότητας και την πρακτική καθοδήγηση στο πλαίσιο της προετοιμασίας επιχειρηματικών σχεδίων. Θα υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες σύνδεσμοι που θα διασφαλίζουν την παροχή συμβουλών και στήριξης στους σπουδαστές για την υλοποίηση των επιχειρηματικών τους σχεδίων σε επαγγελματικό επίπεδο.

Η ίδρυση επιχείρησης απαιτεί δυναμισμό, δημιουργικότητα και σθένος, ενώ η σταδιακή ανάπτυξη μιας επιχείρησης απαιτεί περισσότερο διοικητικές δεξιότητες όπως αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία. Επειδή τόσο η προσωπικότητα όσο και οι διοικητικές δεξιότητες αποτελούν βασικούς παράγοντες επιτυχίας, οι προσωπικές δεξιότητες που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα πρέπει να διδάσκονται από πολύ νωρίς και να συνεχίζονται ως το πανεπιστημιακό επίπεδο, στο οποίο πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα

---

³² 'Business transfers and successions in Austria', Αυστριακό Ίδρυμα Ερευνών για τις μικρές επιχειρήσεις, 2002.

στην απόκτηση διοικητικών ικανοτήτων.³³ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι τα περισσότερα κράτη μέλη, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, έχουν πλέον δεσμευθεί στην κατεύθυνση της προώθησης της διδασκαλίας της επιχειρηματικότητας στα εκπαιδευτικά προγράμματά τους.³⁴

Στο πλαίσιο των πανεπιστημίων, η κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας δεν πρέπει να απευθύνεται μόνο σε φοιτητές του κλάδου της διοίκησης επιχειρήσεων αλλά πρέπει επίσης να προσφέρεται και σε φοιτητές άλλων κλάδων. Για παράδειγμα, στα πανεπιστήμια τεχνολογικής κατεύθυνσης η κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας μπορεί να συμβάλει στο συνδυασμό του επιχειρηματικού και τεχνολογικού δυναμικού. Η εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με τα κρατικά ερευνητικά προγράμματα αποτελούν τα βασικά συστατικά για το συνδυασμό επιστημονικής αριστείας και εμπορικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Υποστήριξη των νέων επιχειρηματιών στον χώρο του πανεπιστημίου

*Η Ιρλανδία εφαρμόζει μια στρατηγική στήριξης των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων με υψηλές δυνατότητες ανάπτυξης που συνοδεύεται από μια δέσμη μέτρων στήριξης που προσανατολίζονται ειδικά στην αύξηση του αριθμού και της έντασης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε πανεπιστημιακούς χώρους. Το πρόβλημα εντάσσεται στη στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης της Ιρλανδίας και περιλαμβάνει ένα μονοετές πρόγραμμα "φυτώριου επιχειρήσεων" για αποφοίτους που επιθυμούν να ιδρύσουν μια επιχείρηση, και τους παρέχει διοικητική στήριξη και στήριξη σε επίπεδο χρηματοδότησης, καθημερινής διαχείρισης και καθορισμού των στόχων. Στο πλαίσιο του προγράμματος *Campus Company Programme*, το ακαδημαϊκό προσωπικό μπορεί να λαμβάνει οικονομική στήριξη προκειμένου να εκμεταλλεύεται εμπορικά τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.*

Τα «φυτώρια επιχειρήσεων» παρέχουν αποτελεσματική στήριξη στους νέους επιχειρηματίες. Οι επιχειρήσεις που μετέχουν στα «φυτώρια» έχουν περισσότερες ευκαιρίες από τις άλλες που δεν συμμετέχουν και τα «φυτώρια» αποτελούν ένα προσιτό από οικονομική άποψη μέσο για την προώθηση των στόχων δημόσιας πολιτικής. Η επιτυχία αυτή εξηγεί και τον αυξανόμενο ρυθμό ανάπτυξής τους· στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν πάνω από 850 «φυτώρια».³⁵

iv. Άνοιγμα της επιχειρηματικότητας σε όλα τα μέλη της κοινωνίας

Η επιχειρηματικότητα πρέπει να ενισχυθεί σε μεγάλο βαθμό και να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στις γυναίκες και σε άλλες ομάδες που δεν εκπροσωπούνται επαρκώς. Οι εθνοτικές μειονότητες επιδεικνύουν υψηλά επίπεδα επιχειρηματικού πνεύματος και δυναμικού. Οι διαθέσιμες υπηρεσίες στήριξης των επιχειρήσεων φαίνεται να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

Υπάρχει αισθητά μικρότερος αριθμός γυναικών επιχειρηματιών στην Ευρώπη, αφού το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων γυναικών κυμαίνεται από 16% στην Ιρλανδία σε 40% στην Πορτογαλία.³⁶ Οι γυναίκες επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που συνήθως

---

³³ Μελέτη του Πανεπιστημίου Nijenrode, Απρίλιος 2000 'De succesvolle ondernemer', Ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen, Den Haag, Κάτω Χώρες, Νοέμβριος 2001.

³⁴ Σχέδιο Best 'Εκπαίδευση και κατάρτιση για την επιχειρηματικότητα', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002.

³⁵ 'Benchmarking of Business Incubators', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2002.

³⁶ 'Annual Labour Force Statistics', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001.

αντιμετωπίζουν όλοι οι επιχειρηματίες αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις τα προβλήματα αυτά, για παράδειγμα η εξεύρεση χρηματοδότησης, είναι ακόμη οξύτερα. Οι γυναίκες, επίσης, τις περισσότερες φορές δεν έχουν την απαραίτητη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στις δεξιότητές τους για να ξεκινήσουν και να διευθύνουν μια επιχείρηση. Υπάρχουν διάφοροι λόγοι που εξηγούν αυτή την κατάσταση μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η επιλογή δραστηριότητας, τα κενά πληροφόρησης, η διακριτική μεταχείριση που πιστεύουν ότι υπάρχει, η έλλειψη δικτύων ή οι δυσκολίες συγκερασμού των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.³⁷

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διευκολύνει τις ανταλλαγές ορθών πρακτικών σε θέματα πολιτικής προώθησης της επιχειρηματικότητας μεταξύ των γυναικών μέσω του δικτύου 'WES Network', στο οποίο συμμετέχουν στελέχη της δημόσιας διοίκησης που είναι αρμόδια για την προώθηση των γυναικών επιχειρηματιών.³⁸

Γυναίκες σύμβουλοι γυναικών επιχειρηματιών

Η NUTEK, στη Σουηδία, ξεκίνησε το "Πρόγραμμα συμβούλων επιχειρήσεων για γυναίκες", στο πλαίσιο του οποίου γυναίκες σύμβουλοι παρέχουν συμβουλές σε γυναίκες επιχειρηματίες σε διάφορους τομείς πλην του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η πρωτοβουλία αυτή απορρέει από τη διαπίστωση ότι οι γυναίκες προτιμούν να απευθύνονται σε άλλες γυναίκες προκειμένου να λαμβάνουν συμβουλές σε θέματα διαχείρισης μίας επιχείρησης. Οι σύμβουλοι παρέχουν συμβουλές για επιχειρηματικά ζητήματα και άλλα προβλήματα όπως είναι ο συγκερασμός οικογενειακής ζωής με τη διοίκηση μιας επιχείρησης. Η NUTEK προτείνει στις γυναίκες συμβούλους κύκλους κατάρτισης και ανταλλαγές εμπειριών.

Οι επιχειρήσεις που διευθύνονται από εθνοτικές μειονότητες στην Ευρώπη επιδεικνύουν μεγάλες επιχειρηματικές δεξιότητες και επιχειρηματικό δυναμικό. Οι εθνοτικοί επιχειρηματίες αποτελούν μια ανομοιογενή ομάδα όσον αφορά τη γλώσσα, την κοινωνικο-οικονομική θέση και το πολιτιστικό επίπεδο που αντικατοπτρίζεται στη φύση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους. Πολλοί από αυτούς επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους σε δραστηριότητες με χαμηλούς φραγμούς εισόδου και έχουν δυσκολία να τις αλλάξουν. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εθνοτικοί επιχειρηματίες κατά κανόνα είναι παρεμφερή με εκείνα όλων των άλλων επιχειρηματιών αλλά γεγονός είναι ότι αξιοποιούν λιγότερο τις δημόσιες υπηρεσίες στήριξης των επιχειρήσεων και συμμετέχουν σε μικρότερο βαθμό στις επιχειρηματικές οργανώσεις.³⁹

Έχει διατυπωθεί η πρόταση δημιουργίας ευρωπαϊκού δικτύου εθνοτικών επιχειρηματιών ώστε να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών και η πρόταση λύσεων στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.⁴⁰ Στο πλαίσιο της πολιτικής της για τη μετανάστευση, η Ευρωπαϊκή

---

³⁷ Σχέδιο Best 'Προώθηση της επιχειρηματικότητας μεταξύ των γυναικών' και μελέτη 'Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2000.

³⁸ Περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/wes.htm>.

³⁹ 'Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2000.

⁴⁰ Η πρόταση αυτή προέκυψε από ένα σεμινάριο για την επιχειρηματικότητα και τις εθνοτικές μειονότητες στο οποίο συμμετείχαν ακαδημαϊκοί, υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και επιχειρηματικές οργανώσεις, που διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούνιο 2002.

Επιτροπή έχει υποβάλει δύο προτάσεις οδηγιών που συμβάλλουν στη διευκόλυνση της ίδρυσης επιχειρήσεων από επιχειρηματίες που προέρχονται από τρίτες χώρες.⁴¹

B Πώς μπορεί να υποστηριχθεί η ανάπτυξη των επιχειρήσεων

Οι επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα. Η συμμόρφωση με τους διοικητικούς κανονισμούς και το σχετικό κόστος εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο. Η πρόσβαση σε εξειδικευμένο προσωπικό, ο βαθμός ευελιξίας της αγοράς εργασίας και η κατάλληλη χρηματοδότηση εξακολουθούν να αποτελούν παράγοντες που περιορίζουν τις επιδόσεις των επιχειρήσεων.⁴² Επιπλέον, οι επιχειρήσεις πρέπει να υποστηρίζονται ώστε να αξιοποιούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ευκαιρίες που προσφέρει η εσωτερική αγορά και να καινοτομούν.

i. Κανονιστικό περιβάλλον

Παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες βελτίωσης, οι επιχειρηματίες εξακολουθούν να επισημαίνουν τη γραφειοκρατία ως το σημαντικότερο πρόβλημα στη διοίκηση μιας επιχείρησης, ιδίως δε εκείνοι που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν και να αναπτυχθούν στο εσωτερικό της εσωτερικής αγοράς.

Οι κανονισμοί κατά κανόνα δεν διαφοροποιούνται ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης με αποτέλεσμα η έλλειψη αναλογικότητας να επηρεάζει αρνητικά, τις περισσότερες φορές, τις μικρότερες επιχειρήσεις. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να ενθαρρυνθούν να συνεκτιμούν πρώτα τις ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων και να μεριμνούν ώστε οι κανονιστικές ρυθμίσεις να είναι όσο το δυνατόν απλούστερες και συγκεκριμένες. Ορισμένα κράτη μέλη για να μειώσουν τα διοικητικά εμπόδια καθιέρωσαν ορισμένες εξαιρέσεις για τις ΜΜΕ ή προέβλεψαν διοικητικές υπηρεσίες για την παροχή στήριξης σ' αυτές. Η παροχή κατάλληλων πληροφοριών και στήριξης μπορεί να βοηθήσει τους επιχειρηματίες να αντιμετωπίζουν καλύτερα τα προβλήματα γραφειοκρατίας.

Easy pay

Η Δανία εισήγαγε ένα νέο σύστημα διαχείρισης των μισθών. Οι εργοδότες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα 'EasyPay', που είναι προαιρετικό και προσφέρεται δωρεάν, μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για τους μισθούς και τους μισθωτούς τους. Στη συνέχεια οι πληροφορίες αυτές διαβιβάζονται σε όλες τις σχετικές αρχές. Το πρόγραμμα EasyPay εντάσσεται στην πρωτοβουλία ηλεκτρονικής δημόσιας διοίκησης που περιλαμβάνει επίσης τον δικτυακό τόπο www.indberetning.dk, όπου όλα τα έντυπα από τις δημόσιες αρχές που αφορούν τις επιχειρήσεις συλλέγονται ηλεκτρονικά και το Webreg, που δίνει τη δυνατότητα στις νέες εταιρείες περιορισμένης ευθύνης να εγγράφονται σε απευθείας σύνδεση. Η εγγραφή μέσω Webreg αποκτά νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα με τη χρησιμοποίηση ηλεκτρονικής υπογραφής.

Εικονική συνδρομή για τις διοικητικές διαδικασίες

---

⁴¹ 'Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση και την άσκηση ανεξάρτητων οικονομικών δραστηριοτήτων', COM (2001) 386 τελικό, 11.07.2001, 'Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών', COM (2001) 127 τελικό, 13.03.2001.

⁴² 'Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ / Αριθ. 1 Κυριότερα σημεία της έρευνας 2001', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001, 'European Business Survey', Grant Thornton, 2002; και 'Business Views on Red Tape', ΟΟΣΑ, 2002.

Η Αυστρία έχει δημιουργήσει έναν δικτυακό τόπο (www.help-business.gv.at) που προσφέρει στους επιχειρηματίες περιεκτικές πληροφορίες για τις διοικητικές διαδικασίες. Η πρόσβαση σε όλες τις διαδικασίες, που μπορούν να πραγματοποιούνται σε απευθείας σύνδεση, γίνεται μέσω ενός διοικητικού εργαλείου (@mtsweg online). Οι επιχειρηματίες μπορούν να συμπληρώνουν τις φορολογικές δηλώσεις τους μέσω μίας λειτουργίας που επονομάζεται HELP, που στέλνει τα στοιχεία στις αρμόδιες αρχές. Ο δικτυακός τόπος παρέχει επίσης αναλυτικές πληροφορίες για διάφορα θέματα που αφορούν τη λειτουργία μιας επιχείρησης και εκτείνονται από την «εγγραφή προσωπικού» έως την «ετήσια άδεια».

Με βάση έρευνα που πραγματοποιήθηκε μεταξύ ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε θέματα ποιότητας του κανονιστικού περιβάλλοντός τους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η βελτίωση της ποιότητας της νομοθεσίας μπορεί να οδηγήσει σε εξοικονόμηση 50 δισ. ευρώ.⁴³ Η Επιτροπή έχει αναλάβει τη δέσμευση να βελτιώσει την ποιότητα της νομοθεσίας⁴⁴ και για το σκοπό αυτό έχει λάβει μια σειρά πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου ενός σχεδίου δράσης για τη βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων, τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τις διαβουλεύσεις στο πλαίσιο χάραξης νέων πολιτικών και τη συστηματική προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση αντίκτυπου.⁴⁵ Η Επιτροπή αναπτύσσει επίσης μηχανισμούς διαβούλευσης με τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο της διαλογικής πρωτοβουλίας χάραξης πολιτικής και έχει δημιουργήσει μια πλατφόρμα ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των κρατών μελών για τα οικεία συστήματα αξιολόγησης του αντίκτυπου στις επιχειρήσεις.⁴⁶

Το 2002 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε έναν Εκπρόσωπο για τις ΜΜΕ που αποτελεί τον σύνδεσμο επικοινωνίας με την επιχειρηματική κοινότητα και μεριμνά για την επισήμανση των ΜΜΕ και την κατάλληλη συνεκτίμησή τους από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής. Σε ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναληφθεί επίσης ανάλογες πρωτοβουλίες.

Η εσωτερική αγορά έχει μειώσει αισθητά τους φραγμούς στην επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ένωση εξακολούθησε να σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (π.χ. στον χρηματοπιστωτικό τομέα)⁴⁷, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει χάσμα μεταξύ οράματος για μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή οικονομία και της πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν οι πάροχοι υπηρεσιών και οι χρήστες. Η στρατηγική για την εσωτερική αγορά⁴⁸, που συνιστά ένα πενταετές πρόγραμμα, εστιάζεται στους τομείς εκείνους στους οποίους κρίνεται επιτακτική η επίτευξη προόδου, όπως η πνευματική ιδιοκτησία, οι κανόνες ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων και οι φραγμοί που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών.⁴⁹ Οι ευρωπαίοι επιχειρηματίες

---

⁴³ 'Πίνακας αξιολόγησης αποτελεσμάτων της εσωτερικής αγοράς', αριθ. 9, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 19.11.2001.

⁴⁴ 'Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση - Λευκή Βίβλος', COM (2001) 428 τελικό, 25.07.2001.

⁴⁵ Ανακοινώσεις της Επιτροπής 'Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση- Βελτίωση της νομοθεσίας', COM (2002) 275 τελικό, 'Αξιολόγηση του αντίκτυπου', COM (2002) 276 τελικό, 'Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου - Πρόταση σχετικά με τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή', COM (2002) 277 τελικό, "Σχέδιο δράσης: Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος", COM (2002) 278 τελικό 05.06.2002.

⁴⁶ Interactive Policy Making Initiative, IPM C (2001) 1014. Τελική έκθεση του πιλοτικού έργου Business Impact Assessment Pilot Project, Μάρτιος 2002.

⁴⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής, "Risk Capital: A key to job creation in the European Union", SEC (1998) 552, 31.03.1998; Ανακοίνωση της Επιτροπής, "Εφαρμογή του πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές αγορές: πρόγραμμα δράσης", COM (1999) 232 τελικό, 11.05.1999.

⁴⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, "Στρατηγική της Εσωτερικής Αγοράς - Επισκόπηση 2002", COM (2002) 171, 11.04.2002.

⁴⁹ Η "Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την κατάσταση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών", COM (2002) 441 τελικό, υπογραμμίζει την ύπαρξη πολύ σοβαρών κενών όσον αφορά την "διανομή" των υπηρεσιών.

έχουν συμφέρον να επιδιώξουν την περαιτέρω εναρμόνιση έτσι ώστε να βελτιωθεί η προστασία των καταναλωτών⁵⁰ εφόσον οι διασυνοριακές επιχειρηματικές δραστηριότητες θα αποκομίσουν οφέλη από μια εσωτερική αγορά που θα είναι ελκυστική στους καταναλωτές.

ii. Φορολογία

Η λήψη κατάλληλων φορολογικών μέτρων μπορεί να συμβάλει στην προώθηση, ανάπτυξη και επιβίωση των επιχειρήσεων.

Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, είτε πρόκειται για τον φόρο εισοδήματος, τον φόρο των εταιρειών, τον φόρο επί της εργασίας και τον ΦΠΑ, επηρεάζει την ικανότητα των επιχειρήσεων να επεκτείνονται. Ο σύνθετος χαρακτήρας των φορολογικών συστημάτων αποτελεί από μόνος του φορολογικό βάρος για τους επιχειρηματίες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει μια σειρά φορολογικά εμπόδια στις διασυνοριακές δραστηριότητες στην εσωτερική αγορά και έχει προτείνει λύσεις οι οποίες πρέπει να εξεταστούν περισσότερο.⁵¹

Παράλληλα με την αύξηση των ορίων φορολόγησης εισοδήματος, οι επιχειρηματίες τείνουν να επιβραδύνουν την επέκταση των επιχειρήσεων τους, να μειώνουν τις επενδύσεις και να προσλαμβάνουν λιγότερο προσωπικό⁵². Το επίπεδο του φόρου επί της εργασίας μπορεί επίσης να επηρεάσει τις αποφάσεις των επιχειρήσεων στην πρόσληψη προσωπικού. Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών συνέβαλαν στη διαμόρφωση μιας σαφούς τάσης μείωσης του φορολογικού βάρους επί της εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρόλο που οι φόροι επί της εργασίας σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι υψηλοί.⁵³

Όσον αφορά τις εθνικές δραστηριότητες, η Επιτροπή έχει υποβάλει συστάσεις⁵⁴ που αφορούν συγκεκριμένα τις ΜΜΕ προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι μεταβιβάσεις επιχειρήσεων μέσω, για παράδειγμα, της κατάργησης των εξόδων εγγραφής ή αναστολής της καταβολής φόρων αλλά έχει σημειωθεί μικρή μόνο πρόοδος. Η φορολογική αντιμετώπιση των μεταβιβάσεων επιχειρήσεων αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τις οικογενειακές επιχειρήσεις που αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων της Ευρώπης. Οι σύνθετες φορολογικές ρυθμίσεις μπορεί να αποτελούν τροχοπέδη στη συνταξιοδότηση και στη διαδοχή. Η κατάσταση αυτή στη χειρότερη περίπτωση μπορεί να οδηγήσει στην άμεση παύση λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών ή να ζημιώσει τη μελλοντική βιωσιμότητα της επιχείρησης.

Μείωση φόρων κληρονομιάς και δωρεάς

Στην Ισπανία, κατά τη μεταβίβαση, αιτία θανάτου ή εν ζωή ατομικής επιχείρησης ή εταιρείας, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να εφαρμόζεται μείωση 95% επί της αξίας του φορολογητέου ποσού, υπό την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα εξακολουθεί να λειτουργεί για την επόμενη δεκαετία και ο δικαιούχος εξαιρείται από τους φόρους ακίνητης περιουσίας κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου (η τελευταία περίπτωση ισχύει μόνο για τις εν ζωή μεταβιβάσεις).

⁵⁰ Ευρωβαρόμετρο 57.2 Ευρωβαρόμετρο Flash 128 "Public opinion in Europe: Views on business to consumer cross border trade", 14.11.2002.

⁵¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή "Προς μια εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια", COM (2001) 582 τελικό, 23.10.2001 και έγγραφο εργασίας της Επιτροπής 'Commission Staff Working Paper, Company Taxation in the Internal Market' SEC (2001) 1681, 23.10.2001.

⁵² 'Economic policy and the start-up, survival and growth of entrepreneurial ventures', Holtz-Eakin & Rosen, prepared for the Small Business Administration, Washington DC, Μάιος 2001.

⁵³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, "Draft Joint Employment Report", COM (2002) 621 τελικό, 13.11.2002.

⁵⁴ Σύσταση της Επιτροπής της 07.12.94 σχετικά με τη μεταβίβαση ΜΜΕ', 94/1069/EK, EE L 385, 31.12.1994

iii. *Πρόσβαση σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό*

Η έλλειψη ειδικοτήτων στην αγορά εργασίας δημιουργεί φραγμούς στην ανάπτυξη και απαιτείται η ενίσχυση των προσπαθειών ανάπτυξης των δεξιοτήτων των εργαζομένων.

Παρά το γεγονός ότι η ανεργία εξακολουθεί να αποτελεί μείζονα πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα τελευταία χρόνια σημειώθηκαν ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες πρόσληψης προσωπικού σε ορισμένες περιφέρειες και κλάδους. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας αφορούσαν εργαζομένους μεσαίας έως υψηλής ειδίκευσης, ενώ μειώθηκε η απασχόληση εργαζομένων χαμηλής ειδίκευσης. Η αύξηση της ζήτησης εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης ξεπέρασε την αύξηση της προσφοράς.⁵⁵ Το Συμβούλιο, υπογράμμισε την ανάγκη διασφάλισης αντιστοιχίας μεταξύ εργατικού δυναμικού και οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων⁵⁶. Η δια βίου μάθηση αποτελεί αποτελεσματικό μέσο ανάπτυξης αυτών των δεξιοτήτων. Σήμερα πολλοί Ευρωπαίοι συμμετέχουν σε προγράμματα δια βίου μάθησης με κυμαινόμενο βαθμό συμμετοχής⁵⁷. Θα πρέπει επίσης να καλυφθούν και άλλες ελλείψεις που επηρεάζουν την ευελιξία της αγοράς εργασίας.

Οι επιχειρήσεις έχουν ήδη αρχίσει να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της έλλειψης δεξιοτήτων παρέχοντας, για παράδειγμα, τυποποιημένους ή άτυπους κύκλους κατάρτισης στο προσωπικό τους. Σε μια έρευνα, το 46% των ερωτηθέντων εξετάζει τη δυνατότητα πρόσληψης (περισσότερων) αλλοδαπών εργαζομένων. Μεταξύ των κυριότερων εμποδίων που αναφέρθηκαν περιλαμβάνονται οι γλωσσικές γνώσεις, οι άδειες εργασίας και οι διοικητικές διατυπώσεις. Σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις της ΕΕ αναμένουν από την διεύρυνση να έχει θετικό ή ουδέτερο αντίκτυπο στην αγορά εργασίας.⁵⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το 2002 ένα σχέδιο δράσης σε θέματα δεξιοτήτων και κινητικότητας με σκοπό τη βελτίωση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας.⁵⁹ Το 2001, η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για τη διευκόλυνση της πρόσληψης από τρίτες χώρες εφόσον υπάρχει αποδεδειγμένη οικονομική ανάγκη για εργαζόμενους ενός ειδικού κλάδου που δεν μπορεί να καλυφθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. μέσω της ενοποίησης των αδειών παραμονής και εργασίας σε μια ενιαία άδεια).⁶⁰

Κίνητρα για την πρόσληψη διοικητικών στελεχών στις επιχειρήσεις

Η κυβέρνηση του Η.Β παρέχει κίνητρα για τη στήριξη των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς υψηλού κινδύνου να προσλαμβάνουν και να διατηρούν τους

⁵⁵ Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής, European Competitiveness Report', SEC (2002) 528, 21.05.2002.

⁵⁶ "Συγκεκριμένοι στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης" Συμβούλιο της ΕΕ 5980/01 EDUC 23, 14.02.2001

⁵⁷ Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 25-64 ετών που συμμετείχε σε κύκλους εκπαίδευσης και κατάρτισης στο διάστημα των τεσσάρων εβδομάδων που προηγήθηκαν της έρευνας κυμαίνεται από 20% στο Η.Β σε μόνο 5% περίπου σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, 'Δομικοί Συντελεστές' (Structural Indicators) Eurostat, 2002.

⁵⁸ Η έρευνα συμπεριλαμβάνει την Αυστρία, το Βέλγιο, την Κροατία, την Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Δανία, την Γερμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ουγγαρία, την Ισλανδία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, την Τουρκία και το Η.Β. 'European Business Panel Survey 2002, Skills, mobility and training for competitiveness', Eurochambres, 2002.

⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - "Το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα", COM (2002) 72 τελικό, 13.02.2002.

⁶⁰ 'Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση και την άσκηση ανεξάρτητων οικονομικών δραστηριοτήτων', COM (2001) 386 τελικό, 11.07.2001.

εργαζομένους που χρειάζονται προκειμένου να τις βοηθήσουν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες ανάπτυξής τους. Το σχέδιο αυτό επιτρέπει στις εταιρείες να παρέχουν συμμετοχές στο μετοχικό τους κεφάλαιο με ευνοϊκή φορολογία στους κύριους εργαζομένους τους.

iv. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη, αλλά πολλές ΜΜΕ αντιμετωπίζουν δυσκολίες επειδή η αγορά επιχειρηματικών κεφαλαίων δεν είναι αρκετά αναπτυγμένη και οι τράπεζες τείνουν να αποφεύγουν τη δανειοδότηση υψηλού κινδύνου.

Περίπου των 20% των μικρών επιχειρήσεων αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εξεύρεση μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης⁶¹. Παρά τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών, η δανειοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί τη βασική μορφή χρηματοδότησης των ΜΜΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι τράπεζες τείνουν να χρησιμοποιούν μηχανισμούς αξιολόγησης των ΜΜΕ, που σημαίνει ότι το κόστος του δανείου προσαρμόζεται στο επίπεδο κινδύνου που συνδέεται με μια επιμέρους ΜΜΕ. Επιπλέον, οι τράπεζες αποφεύγουν τη χορήγηση μικρών δανείων εξαιτίας των υψηλών γενικών δαπανών που αυτά συνεπάγονται.

Η Ευρώπη πρέπει να εξακολουθήσει να αναπτύσσει τις αγορές επιχειρηματικών κεφαλαίων ως εναλλακτική λύση στην τραπεζική δανειοδότηση. Οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ τείνουν να έχουν καλύτερους ισολογισμούς από τις ευρωπαϊκές (με κατά μέσο όρο περίπου 50% του μετοχικού κεφαλαίου, έναντι μόνο 30% περίπου στην Ευρώπη). Παρόλο που περίπου 7.000 ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έλαβαν, το 2002, χρηματοδότηση για τη φάση εκκίνησης ή επέκτασης από επιχειρηματικά κεφάλαια, οι περισσότερες από αυτές ήταν επιχειρήσεις υψηλού ρυθμού ανάπτυξης και υψηλής τεχνολογίας.⁶²

Τα δημόσια ιδρύματα, προκειμένου να κινητοποιήσουν τους ιδιώτες επενδυτές και να αυξήσουν την παροχή εγγυήσεων στις ΜΜΕ, ανέπτυξαν προγράμματα στήριξης των ΜΜΕ που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα μέσων που εκτείνονται από τις μικροπιστώσεις έως τα επιχειρηματικά κεφάλαια. Σε επίπεδο ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων εφαρμόζει μια σειρά χρηματοοικονομικών μέσων που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του πολυετούς προγράμματος για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα⁶³. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων, ζήτησε από τα κράτη μέλη να προκρίνουν τη χρηματοδότηση επιχειρηματικών κεφαλαίων· το αποτέλεσμα ήταν να διπλασιαστεί η εν λόγω χρηματοδότηση στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών.

Πρόσβαση σε πολύ μικρά δάνεια

Η Finnvera, το κρατικό χρηματοδοτικό ίδρυμα των ΜΜΕ της Φινλανδίας, διευθύνει ένα πρόγραμμα πολύ μικρών δανείων για τις υφιστάμενες και τις νέες πολύ μικρές επιχειρήσεις, που επέτρεψε τη χρηματοδότηση επενδύσεων, κεφαλαίων κίνησης και ανάπτυξης επιχειρήσεων υπέρ 2.741 επιχειρηματιών συνολικού ύψους 45,5 εκατ. ευρώ το 2001. Καλύπτει έως το 75% των συνολικών χρηματοδοτικών απαιτήσεων. Τα δάνεια κυμαίνονται μεταξύ 3.400 και 35.000 ευρώ. Το εν λόγω πρόγραμμα συνδυάζει κρατικές εγγυήσεις και εγγυήσεις από το περιφερειακό

⁶¹ European Business Survey, Grant Thornton, 2002

⁶² 'Annual survey of pan-European private equity and venture capital activities', EVCA Επετηρίδα 2002.

⁶³ Απόφαση 2000/819/ΕΚ του Συμβουλίου της 20.12.2000 σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

ταμείο της ΕΕ για την κάλυψη ζημιών και περιλαμβάνει ένα μέσο αξιολόγησης της επιχείρησης με σκοπό την προώθηση υψηλού ποσοστού επιβίωσης των επιχειρήσεων.

Οι επιχειρηματίες πρέπει να λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη προκειμένου να ξεπερνούν τις επιφυλάξεις τους έναντι των εξωτερικών επενδυτών. Οι επενδυτές χρειάζονται τις κατάλληλες πληροφορίες για τις επιχειρήσεις, τις οποίες πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν οι επιχειρηματίες.

ν. *Στήριξη των επιχειρήσεων για την αξιοποίηση των γνώσεων και των διεθνών ευκαιριών*

Οι επιχειρηματίες, για να αξιοποιούν τα οφέλη της εσωτερικής αγοράς και να αντιμετωπίζουν την πρόκληση του όλο και μεγαλύτερου ανταγωνισμού πρέπει να ενθαρρύνονται να καινοτομούν και να διεθνοποιούνται. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να έχουν πρόσβαση στη γνώση, στις κατάλληλες επαφές, στην κατάρτιση και σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στήριξης των επιχειρήσεων.

Οι ΜΜΕ θεωρούν ότι η εσωτερική αγορά έχει δημιουργήσει μεγαλύτερο ανταγωνισμό αλλά και περισσότερες ευκαιρίες επέκτασης.⁶⁴ Η ανταγωνιστική πίεση ωθεί τις επιχειρήσεις να αξιοποιούν συνεχώς τις υπάρχουσες γνώσεις και την καινοτομία. Οι επιχειρήσεις μπορούν να καινοτομούν κατά διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογικής εξέλιξης, της διαχείρισης της ποιότητας, των νέων τρόπων οργάνωσης της εργασίας ή των δικτύων διανομής, των εμπορικών σημάτων και του σχεδιασμού. Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την παραγωγή δημιουργικών και καινοτόμων ιδεών. Οι επιχειρήσεις μπορούν να αποκομίσουν κέρδη από την αξιοποίηση των άτυπων γνώσεων, ικανοτήτων και δικτύων των εργαζομένων τους. Για το σκοπό αυτό πρέπει να ενθαρρύνεται το επιχειρηματικό πνεύμα των εργαζομένων μέσω της δυνατότητας οικονομικής συμμετοχής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε πρόσφατα ανακοίνωση για την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων.⁶⁵ Το επιχειρηματικό πνεύμα των εργαζομένων μπορεί να ενισχυθεί περισσότερο εάν η οικονομική συμμετοχή συνοδεύεται από μεγαλύτερη παρέμβαση των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της επιχείρησης.⁶⁶

Βιομηχανικές ζώνες

*Το οικονομικό τοπίο στην **Ιταλία** χαρακτηρίζεται από την παρουσία πληθώρας βιομηχανικών ζωνών (ομάδων επιχειρήσεων), που συγκεντρώνουν μικρές επιχειρήσεις που ειδικεύονται στον ίδιο τον κλάδο. Οι ζώνες συνδυάζουν τον ανταγωνισμό και τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων προκειμένου να αυξήσουν τις συνολικές επιδόσεις τους. Σε εθνικό επίπεδο, υπάρχει δίκαιο που διέπει τις βιομηχανικές ζώνες, ενώ η στήριξη και οι σχετικές πολιτικές αναπτύσσονται κατά κύριο λόγο σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. περιφέρειες Veneto, Λομβαρδίας, Emilia Romagna). Μερικές ζώνες, για να βελτιώσουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητά τους έχουν δημιουργήσει το 'Club dei Distretti Industriali', που αντιπροσωπεύει το 40% όλων των ζωνών ή σύνολο 30.000 επιχειρήσεων και 250.000 θέσεων εργασίας. Ο όμιλος αυτός στοχεύει στην ανάπτυξη δικτύου μεταξύ των ιταλικών και ξένων*

⁶⁴ 'European Business Survey', Grant Thornton, 2002.

⁶⁵ 'Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Για ένα πλαίσιο προώθησης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων', COM (2002) 364 τελικό, 05.07.2002.

⁶⁶ 'Shared modes of Compensation and Firm Performance: UK Evidence', Martin J. Conyon and Richard B. Freeman (LSE and Harvard).

βιομηχανικών ζωνών για την ανταλλαγή πληροφοριών, την προώθηση της πρόσβασης στην έρευνα και την εκπροσώπηση των συμφερόντων των ζωνών.

Θα πρέπει να βελτιωθούν οι συνθήκες διεθνοποίησης των ΜΜΕ. Ενώ στην έρευνα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις ΜΜΕ περίπου το ένα τρίτο των ΜΜΕ ανέφεραν αύξηση των διεθνών επιχειρηματικών επαφών κατά την τελευταία πενταετία, από την ευρωπαϊκή επιχειρηματική έρευνα προκύπτει ότι οι ΜΜΕ σήμερα δεν δραστηριοποιούνται περισσότερο στη διευρυμένη εσωτερική αγορά από ό,τι δέκα χρόνια νωρίτερα. Οι ΜΜΕ δηλώνουν ότι προτιμούν, όταν διεθνοποιούνται, να δραστηριοποιούνται σε ανεξάρτητη βάση αξιοποιώντας τις συμβουλές που τους παρέχουν, μέσω τοπικών και περιφερειακών δικτύων, άλλες κατά κύριο λόγο μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις, προσωπικές επαφές και οι ενδιάμεσοι.⁶⁷ Η προώθηση των περιφερειακών δικτύων ή ομάδων επιχειρήσεων δεν βοηθά μόνοι τους επιχειρηματίες να ανταλλάσσουν εμπειρίες όσον αφορά την επέκτασή τους αλλά και να έχουν καλύτερη πρόσβαση στις γνώσεις, στους εταίρους και στην παροχή συμβουλών.

Οι επιχειρηματίες πρέπει να εκσυγχρονίσουν και αναπτύξουν τις διοικητικές δεξιότητές τους για να διατηρήσουν τη θέση τους σε μία μεταβαλλόμενη οικονομία αλλά το παρατεταμένο ωράριο εργασίας τους δεν τους επιτρέπει να παρακολουθούν σχετικούς κύκλους μαθημάτων. Θα πρέπει να εξεταστούν περισσότερο εναλλακτικά εργαλεία όπως είναι η κατάρτιση από απόσταση για διοικητικά στελέχη επιχειρήσεων⁶⁸ ή ειδικά προγράμματα στα οποία οι επιχειρηματίες μπορούν να ανταλλάσσουν τις εμπειρίες τους. Θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω εκπαιδευτικά εργαλεία που βασίζονται στην τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών ειδικά σχεδιασμένα για τις ανάγκες των ΜΜΕ προκειμένου οι επιχειρηματίες να τα κατανοούν καλύτερα και να τα χρησιμοποιούν.

Για να αντισταθμιστεί η έλλειψη ειδικών γνώσεων των επιχειρηματιών όσον αφορά την πληθώρα δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη λειτουργία μιας επιχείρησης, θα πρέπει οι επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στήριξης⁶⁹. Σήμερα, λιγότερο από το 20% των μικρών επιχειρήσεων προσφεύγουν σε δημόσιες υπηρεσίες στήριξης⁷⁰. Κατά κανόνα, οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να αναπτύξουν περισσότερο τον προσανατολισμό τους προς τους πελάτες, τα μέσα που προσφέρουν οι τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών και τα επαγγελματικά πρότυπα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει ήδη χρηματοοικονομική στήριξη μέσω των διαρθρωτικών ταμείων προκειμένου να αναπτυχθούν διάφορα είδη υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων.

vi. "Ενδοεταιρική επιχειρηματικότητα" (intrapreneurship) και επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων εταιρικών συμμετοχών

Οι επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων εταιρικών συμμετοχών αποτελούν αποτελεσματικό μέσο ανάπτυξης των επιχειρηματικών δυνατοτήτων οι οποίες διαφορετικά θα παρέμεναν ανεκμετάλλετες.

Τα αποτελέσματα της Ε&Α ή της καινοτομίας που παράγουν οι μεγάλες επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια ή τα ερευνητικά κέντρα και τα οποία δεν επιθυμούν να τα εκμεταλλευτούν οι

---

⁶⁷ 'Internationalisation of European SMEs', υπό την αιγίδα του Institut für Soziologie, Friedrich Schiller Universität Jena et al., Απρίλιος, 2002.

⁶⁸ Βλέπε επίσης: 'A study and analysis of management training techniques for the Heads of SMEs', particularly using the ICTs', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δεκέμβριος 2000

⁶⁹ "Υπηρεσίες στήριξης για μικρές, πολύ μικρές και ατομικές επιχειρήσεις" Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2002

⁷⁰ 'Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής για τη δημιουργία υψηλής ποιότητας υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων' SEC (2001) 1937, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 28.11.2001

ίδιοι, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης μέσω εταιρειών-τεχνοβλαστών ('spin-offs') που τις διαχειρίζονται οι (πρώην) εργαζόμενοι: η πρακτική αυτή είναι γνωστή ως "ενδοεταιρική επιχειρηματικότητα". Για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες, σχεδόν το ένα τέταρτο των μεγαλύτερων επιχειρήσεων την τελευταία πενταετία βοήθησαν τους εργαζομένους τους να δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Παρόλο που οι περισσότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν θετικά την "ενδοεταιρική επιχειρηματικότητα", η πρωτοβουλία συνήθως αφήνεται στους εργαζόμενους⁷¹. Πολλοί εργοδότες, ωστόσο, παρέχουν στήριξη στις νέες αυτές επιχειρήσεις, για παράδειγμα με τη μορφή παροχής γνώσεων, επαφών, εργασίας ή χρηματοδότησης. Συγκρινόμενες με τις υπόλοιπες ΜΜΕ, οι εταιρείες-τεχνοβλαστοί επιδεικνύουν υψηλότερα μέσα επίπεδα τεχνολογίας και ανάπτυξης.⁷²

Περιφερειακά δίκτυα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας

Το πρόγραμμα 'EXIST' στη Γερμανία δρομολογήθηκε από το ομοσπονδιακό υπουργείο εκπαίδευσης και έρευνας με σκοπό την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων, τεχνικών σχολών, του επιχειρηματικού κλάδου και άλλων εταίρων. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν παράγοντες οι οποίοι διαφορετικά δεν θα είχαν την ευκαιρία να συνεργαστούν για την από κοινού ενίσχυση του επιχειρηματικού πνεύματος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα ερευνητικά ιδρύματα, για την προώθηση της διάδοσης των γνώσεων και την αξιοποίηση δυναμικού ιδεών και επιχειρηματιών. Κατά τον τρόπο αυτό πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερες καινοτόμες επιχειρήσεις και νέες θέσεις εργασίας.

Είναι απόλυτα φυσικό να συνεργάζονται οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους για το αμοιβαίο όφελός τους. Οι συνεργασίες μεταξύ μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων αποκτούν αυξανόμενη σημασία επειδή παρέχουν την ευελιξία που απαιτείται στην καινοτόμο οικονομία και προσφέρουν την απαραίτητη κρίσιμη μάζα για την κατάκτηση αγορών σε μεγαλύτερη κλίμακα. Οι μεγάλες επιχειρήσεις αποκτούν πρόσβαση σε νέες αγορές, στην τεχνολογία και στην καινοτομία και οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να ωφελούνται από την καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, στις γνώσεις και στα δίκτυα.

Γ. Προς μία κοινωνία που ευνοεί την επιχειρηματικότητα

i. Θετικότερη στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα

Η δημιουργία μιας κοινωνίας που ευνοεί την επιχειρηματικότητα προϋποθέτει τη συνδρομή όλων. Πρέπει να βελτιωθεί η στάση απέναντι στην επιχειρηματική πρωτοβουλία και στην αποτυχία. Καίριο ρόλο για την επίτευξη αυτού του στόχου διαδραματίζουν εκείνοι από τους οποίους εξαρτώνται οι σημερινοί και μελλοντικοί επιχειρηματίες.

Το Συμβούλιο αναγνώρισε την αξία της επιχειρηματικότητας επειδή οι επιχειρηματικές δεξιότητες και η επιχειρηματική συμπεριφορά προσφέρουν διάφορα οφέλη στην κοινωνία που υπερβαίνουν το αυστηρό πλαίσιο της επιχειρηματικής δραστηριότητας⁷³. Για να αποκτήσει η επιχειρηματικότητα τη θέση που της αξίζει, η κοινωνία πρέπει να προβάλλει και

---

⁷¹ 'Entrepreneurship in the Netherlands New economy: new entrepreneurs!', Ministry of Economic Affairs and EIM January 2001

⁷² 'Spin off start-ups in the Netherlands At first glance', EIM, Μάιος 2002.

⁷³ "Οι μελλοντικοί συγκεκριμένοι στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης" Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 5980/01 EDUC 23, 14.02.2001 και 'Σχέδιο αναλυτικού προγράμματος εργασίας σε συνέχεια της έκθεσης περί των συγκεκριμένων στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης', που εξέδωσε το Συμβούλιο και η Επιτροπή; Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, EDUC 27, 6365/02, 20.02.2002 και COM (2001) 501 τελικό

να επιδοκιμάζει τους επιτυχημένους επιχειρηματίες και να αποδέχεται την αποτυχία. Η θετική αντιμετώπιση της επιχειρηματικότητας από εκείνους από τους οποίους εξαρτώνται οι σημερινοί και μελλοντικοί επιχειρηματίες όπως είναι τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, οι επενδυτές, οι τοπικές κοινωνίες, οι περιφέρειες, οι επιχειρηματικές οργανώσεις, οι σύμβουλοι επιχειρήσεων και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, έχει καθοριστική σημασία. Έναν τρόπο ενθάρρυνσης μίας παρόμοιας θετικής στάσης αποτελεί η προβολή παραδειγμάτων προς μίμηση και επιτυχημένων σεναρίων.

Προβολή των πλεονεκτημάτων της επιχειρηματικότητας

Το Λουξεμβούργο έχει θεσπίσει έναν θεσμό απονομής βραβείων για την επιβράβευση των πλέον επιτυχημένων επιχειρηματικών σχεδίων. Το Επαγγελματικό Επιμελητήριο, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απονέμει βραβείο στους νέους επιχειρηματίες. Το υπουργείο το υπεύθυνο για την ισότητα των δύο φύλων απονέμει βραβείο στις επιτυχείς επιχειρήσεις που διευθύνουν γυναίκες. Το βραβείο για τις καινοτόμες επιχειρήσεις συγκεντρώνει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των εκπροσώπων της βιομηχανίας και των νέων ερευνητών.

Εκπαίδευση των καθηγητών

Το Πανεπιστήμιο του Strathclyde στο Ηνωμένο Βασίλειο προσφέρει στους καθηγητές ένα ειδικό πρόγραμμα για την προώθηση της θετικής στάσης απέναντι στην επιχειρηματικότητα. Το περιεχόμενο του προγράμματος είναι ελαστικό και βασίζεται σε πρακτικές ασκήσεις. Περιλαμβάνει τη σύνταξη ενός επιχειρηματικού σχεδίου και τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο διοίκησης επιχείρησης με τη στήριξη ενός επιβλέποντος καθηγητή. Με τον τρόπο αυτό οι καθηγητές αποκτούν γνώσεις για τις επιχειρηματικές δεξιότητες και στάσεις αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να εφαρμόσουν αυτές τις γνώσεις κατά την επιχειρηματική εκπαίδευση στα σχολεία τους.

Ακόμη και εάν η πράξη δείχνει ότι οι επιχειρηματίες που έχουν αποτύχει μαθαίνουν από τα λάθη τους και έχουν καλύτερες επιδόσεις στην επόμενη επιχειρηματική δραστηριότητά τους,⁷⁴ είναι γεγονός ότι στιγματίζονται. Έχουν να αντιμετωπίσουν την έλλειψη εμπιστοσύνης από τους καταναλωτές και συχνά πρέπει να δίνουν πρόσθετες εγγυήσεις στους επενδυτές και στους επιχειρηματικούς εταίρους.⁷⁵ Το 45% των Ευρωπαίων πολιτών, στην έρευνα του Ευρωβαρομέτρου, δήλωσε ότι δεν θα ήθελε να συνεργαστεί με μια παρόμοια επιχείρηση. Η κοινωνία θα πρέπει να προσφέρει στους αποτυχημένους επιχειρηματίες μία ευκαιρία για μια νέα αρχή.

ii. Ο ρόλος της επιχειρηματικότητας για την επίτευξη κοινωνικών στόχων

Η κοινωνική οικονομία και οι επιχειρήσεις της εφαρμόζουν τις επιχειρηματικές αρχές και επιδόσεις για την επίτευξη κοινωνικών και εταιρικών στόχων, Οι εν λόγω επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, στην εκπαίδευση σε θέματα διοίκησης επιχειρήσεων και στην παροχή συμβουλών.

Η κοινωνική οικονομία αποτελείται από επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων συνεταιρισμών, ταμείων αλληλασφάλισης, ενώσεων και ιδρυμάτων, βασικός στόχος των οποίων είναι η παροχή υπηρεσιών στα μέλη τους και στην ευρύτερη κοινωνία, Οι επιχειρήσεις της

---

⁷⁴ 'Seminar on Business Failure', Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Υπουργείο Οικονομικών, Noordwijk, the Netherlands, 10-11 Μαΐου 2001.

⁷⁵ 'Bankruptcy and a fresh start', Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αύγουστος 2002.

κοινωνικής οικονομίας που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 8% των θέσεων εργασίας του ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη,⁷⁶ επιτυγχάνουν συχνά να επιβιώνουν και να παρέχουν υπηρεσίες ποιότητας σε συνθήκες που κρίνονται λιγότερο αποδοτικές από τις επιχειρήσεις που διευθύνονται από επενδυτές. Ωστόσο, οι ειδικές διοικητικές δομές τους, οι ομάδες των ενεχομένων μερών και οι κεφαλαιουχικές διαρθρώσεις απαιτούν κατάλληλες δεξιότητες μεταξύ των διευθυντικών στελεχών και των μελών των διοικητικών συμβουλίων τους.

Πολλές τοπικές αρχές έχουν επιδιώξει να συνδυάσουν τις θετικές πτυχές του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα προκειμένου να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της παροχής δημόσιων υπηρεσιών. Αυτός είναι κατά ένα μέρος ο λόγος για τον οποίο αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία οι «κοινωνικές επιχειρήσεις», που έχουν κατ' εξοχήν κοινωνικούς στόχους και παρέχουν 3,5 εκατ. θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁷⁷

IV. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

A. Συντονισμένη προσέγγιση της πολιτικής για την επιχειρηματικότητα

i. Συντονισμός της πολιτικής για την επιχειρηματικότητα μεταξύ όλων των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής

Η επιχειρηματικότητα απαιτεί συντονισμένη προσέγγιση λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα της. Η πολιτική πρέπει να εμπερικλείει όλες τις σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν τους αντίστοιχους τομείς πολιτικής ώστε να υπάρξει θετική αλληλεπίδραση. Στο πλαίσιο των δημόσιων αρχών, οι υπηρεσίες οι υπεύθυνες για το συντονισμό μπορούν να δημιουργήσουν δεσμούς μεταξύ των διαφόρων περιφερειακών και τοπικών υπηρεσιών και διοικήσεων με σκοπό την επισήμανση των προτεραιοτήτων και τη διασφάλιση μιας συνεκτικής προσέγγισης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αναλάβει συντονιστικό ρόλο σε επίπεδο ΕΕ.

Συντονισμένη προσέγγιση

Στις **Κάτω Χώρες**, έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες δομές για την προώθηση μιας συντονισμένης προσέγγισης σε θέματα επιχειρηματικότητας στα πλαίσια της οποίας οι διάφορες διοικητικές υπηρεσίες, κρατικά ιδρύματα και ιδιοκτήτες επιχειρήσεων μπορούν να συνεργάζονται. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρήθηκε η συμμετοχή των περιφερειών που ενδιαφέρονται άμεσα για την πολιτική για την επιχειρηματικότητα. Οι περιφέρειες συμφώνησαν με το υπουργείο Οικονομικών να αναλάβουν κοινή δράση σε βασικά θέματα όπως είναι η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος στην ανώτερη εκπαίδευση και η διευκόλυνση της ανάπτυξης ολοκληρωμένων υπηρεσιών στήριξης.

ii. Ανταλλαγή εμπειριών

Σε πολλές πτυχές της επιχειρηματικότητας, ορισμένα κράτη μέλη έχουν πολύ καλύτερες επιδόσεις από άλλα και μπορούν να χρησιμεύσουν ως πηγή έμπνευσης γι' αυτά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τα κράτη μέλη στην προσπάθειά τους να μαθαίνει το ένα από τις εμπειρίες του άλλου με βάση την «ανοικτή μέθοδο συντονισμού» μέσω της οποίας η Επιτροπή δημιουργεί πλατφόρμες ανταλλαγής ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών

⁷⁶ Αντιστοιχεί στο 7.92% των δημοσίων υπαλλήλων με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (1995-1997), 'The Third System and Employment', CIRIEC, 2000.

⁷⁷ 'Researching social enterprise', David Smallbone et al., the UK Small Business Service.

και στις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να προβαίνουν στη συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους.

Μπορούν να προβλεφθούν περαιτέρω πρωτοβουλίες αξιολόγησης των αποτελεσμάτων σε τομείς που θεωρούνται καίριοι για την προώθηση της επιχειρηματικότητας. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι το διαφορετικό εθνικό και περιφερειακό πλαίσιο επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των μέτρων πολιτικής και κατά τον καθορισμό των προτεραιοτήτων ή την εφαρμογή της πολιτικής, η εκάστοτε χώρα ή η περιφέρεια πρέπει να συνεκτιμά το ιδιαίτερο πλαίσιο της. Οι κοινός προσανατολισμοί πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εθνικές ή περιφερειακές συνθήκες. Επειδή η διαθεσιμότητα συγκρίσιμων και σχετικών δεικτών αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία παρομοίων πρακτικών, η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες για τον ενεργό συντονισμό της συγκέντρωσης των απαραίτητων στατιστικών στοιχείων.

1 ⇒ Ποιοι πρέπει να είναι οι βασικοί στόχοι στον τομέα της επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με ποιο τρόπο οι στόχοι αυτοί συνδέονται με άλλους πολιτικούς στόχους; Μπορεί να δημιουργηθεί ένα πρότυπο επιχειρηματικότητας σε μια διευρυμένη Ευρώπη;

B. Τρεις πυλώνες δράσης για μια κοινωνία που θα βασίζεται στην επιχειρηματικότητα

i. Άρση των φραγμών στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων

Όσον αφορά τον χρόνο και το κόστος που απαιτείται για τη δημιουργία μιας επιχείρησης, έχουν καθοριστεί ευρωπαϊκοί δείκτες συγκριτικής αξιολόγησης, τους οποίους θα πρέπει να εφαρμόσουν οι κυβερνήσεις. Όταν επιτύχουν αυτό το στόχο θα πρέπει να μεριμνήσουν για την καλύτερη δυνατή ενημέρωση του κοινού όσον αφορά τις προσπάθειές που καταβλήθηκαν για τη μείωση των εμποδίων στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων.

Θα πρέπει να συνεχιστεί η τρέχουσα εργασία βελτίωσης της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και της μείωσης της γραφειοκρατίας ώστε να αρθούν οι φραγμοί για την επιχειρηματική δραστηριότητα και να προωθηθεί η αρχή του να δίνεται προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις. Επίσης, πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες βελτίωσης της πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης και εργαζομένους με ειδικά προσόντα. Οι επιχειρηματίες πρέπει να λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στην προσπάθεια ανάπτυξης των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την προσαρμογή της επιχείρησής τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς. Η ανταλλαγή εμπειριών και η συνεργασία, σε ομάδες ή δίκτυα επιχειρήσεων, μπορεί να βοηθήσει τους επιχειρηματίες να αναζητήσουν νέες ιδέες και συμβουλές, να αποκτήσουν πρόσβαση στην τεχνολογία και σε γνώσεις ή να επισημάνουν νέους εταίρους. Η προώθηση δικτύων μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματική για τη στήριξη ορισμένων κλάδων ή ομάδων επιχειρηματιών όπως εκείνοι που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες.

2 ⇒ Πώς μπορεί να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης (φορολογικά μέτρα, εταιρική σχέση μεταξύ δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, καλύτεροι ισολογισμοί, εγγυήσεις) και ποιες εναλλακτικές δυνατότητες έναντι των τραπεζικών δανείων πρέπει να προωθηθούν (επιχειρηματικοί άγγελοι, χρονομεριστική μίσθωση, πώληση εισπρακτικών απαιτήσεων (factoring) και πολύ μικρά δάνεια από μη τραπεζικούς δανειοδότες); Με ποιο τρόπο μπορούν να στηριχθούν οι επιχειρηματίες στην προσπάθεια εξεύρεσης εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης;

3⇒ Ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι κατά κύριο λόγο εμποδίζουν την ανάπτυξη (αμοιβαία αναγνώριση (ή απουσία της) και διατάξεις της ΕΕ ή (μη) εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο, εθνικές φορολογικές διατάξεις ή η κατάσταση των αγορών εργασίας); Ποιες δράσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για τη στήριξη της ανάπτυξης και τη διεθνοποίηση (εμπορικές αποστολές, αναλύσεις αγοράς, δημιουργία ομάδων και δικτύων επιχειρήσεων, υπηρεσίες ενημέρωσης και παροχής συμβουλών);

4⇒ Για τη διασφάλιση επιχειρήσεων υψηλής ποιότητας, ποια είναι η ενδεδειγμένη κατάρτιση και στήριξη που πρέπει να προσφέρεται σε μια νεοϊδρυόμενη επιχείρηση (βασική κατάρτιση - υποχρεωτική ή προαιρετική, φυτώρια επιχειρήσεων, καθοδήγηση) και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης (δίκτυα, κύκλοι μαθημάτων, καθοδήγηση, μάθηση από απόσταση, π.χ ηλεκτρονική μάθηση); Θα πρέπει να υπάρχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες ειδικών ομάδων (γυναίκες, εθνοτικές μειονότητες, άνεργοι ή κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα) ή επιχειρήσεων (δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση); Πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα της παροχής υπηρεσιών στήριξης (με βάση τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, επαγγελματικά πρότυπα);

5⇒ Τα εμπόδια και τα κίνητρα για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων στην Ευρώπη είναι παρόμοια με εκείνα στις υποψήφιες για ένταξη χώρες και η επικείμενη διεύρυνση απαιτεί λήψη ειδικών μέτρων στις υποψήφιες χώρες;

ii. Εξισορρόπηση κινδύνων και ανταμοιβών σε επίπεδο επιχειρηματικότητας

Η ανάληψη κινδύνων πρέπει να ανταμείβεται αντί να τιμωρείται. Η κοινωνική ασφάλιση και οι φορολογικές διατάξεις πρέπει να επανεξεταστούν με βάση τις επιπτώσεις που έχουν στην βούληση των επιχειρηματιών να ιδρύουν μία νέα επιχείρηση ή να επεκτείνουν μία υπάρχουσα. Η εξαγορά μιας υπάρχουσας επιχείρησης πρέπει να ενθαρρύνεται και να διερευνώνται περαιτέρω οι δυνατότητες της ενδοεταιρικής επιχειρηματικότητας. Για να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της πτώχευσης, πρέπει να εξεταστούν κατάλληλα μέτρα όπως η έγκαιρη εκκαθάριση του παθητικού, η δέσμευση ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού ή η άρση ορισμένων περιορισμών σε περίπτωση πτώχευσης.

6⇒ Ποια μέτρα μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη της ΕΕ ώστε να καταστεί ευνοϊκότερη η σχέση κινδύνου-ανταμοιβής για την προώθηση της επιχειρηματικότητας (μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της πτώχευσης, αύξηση των κοινωνικών πλεονεκτημάτων για τους επιχειρηματίες, μείωση του φορολογικού βάρους είτε σε διοικητικό επίπεδο είτε σε επίπεδο φορολογικών συντελεστών);

7⇒ Με ποιο τρόπο μπορούν να ενθαρρυνθούν οι δυνάμει επιχειρηματίες να εξετάζουν τη δυνατότητα εξαγοράς μιας υπάρχουσας επιχείρησης αντί να ιδρύουν νέα (βάσεις δεδομένων αγοραστών και πωλητών, ειδική κατάρτιση για οικογενειακές επιχειρήσεις, στελέχη ή μισθωτούς σε περίπτωση εξαγοράς επιχείρησης);

8⇒ Με ποιο τρόπο μπορούν οι επιχειρήσεις - τεχνοβλαστοί (spin-offs) να γίνουν πιο ελκυστικές (εξαγορά επιχειρήσεων από στελέχη, προβολή πλεονεκτημάτων, εξειδικευμένες συμβουλές, φορολογικές ελαφρύνσεις ή άλλες διατάξεις για τους εργαζομένους και τους εργοδότες τους κατά τη φάση εκκίνησης μιας νέας επιχείρησης);

iii. Μια κοινωνία που προκρίνει την επιχειρηματικότητα

Παρόλο που πολλοί θα ήθελαν να γίνουν επιχειρηματίες, δεν έχουν αρκετή εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στις δεξιότητές τους προκειμένου να μετατρέψουν τα όνειρά τους σε πράξη.

Οι νέοι πρέπει να αναπτύξουν περισσότερο το επιχειρηματικό πνεύμα τους και να λάβουν την κατάλληλη στήριξη, από κοινού με τους εκπαιδευτές τους, για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν ενημερωτικές εκστρατείες που θα προβάλουν επιτυχή σενάρια και θα παρουσιάζουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρονται κατά τον τρόπο αυτό στην κοινωνία. Οι εκστρατείες αυτές θα πρέπει να απευθύνονται, κυρίως, σε εκείνους που μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη στήριξη των μελλοντικών επιχειρηματιών όπως είναι τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, οι επενδυτές, οι τοπικές κοινότητες, οι περιφέρειες, οι επιχειρηματικές οργανώσεις, οι σύμβουλοι και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

9⇒ Με ποιον τρόπο μπορεί η εκπαίδευση να στηρίζει την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης και των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και των δεξιοτήτων (εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του ωρολογίου σχολικού προγράμματος, κύκλοι μαθημάτων για τους επιχειρηματίες, περίοδοι μαθητείας για τους σπουδαστές ώστε να εργάζονται κοντά σε έμπειρους επιχειρηματίες, περισσότερη επιχειρηματική εκπαίδευση στο πανεπιστήμιο, περισσότερα προγράμματα διοίκησης επιχειρήσεων, εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας και κρατικά ερευνητικά προγράμματα);

10⇒ Με ποιο τρόπο θα μπορέσουν οι επιχειρηματικές οργανώσεις, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και οι δημόσιες αρχές να προωθήσουν την επιχειρηματικότητα (πρότυπα προς μίμηση, εκστρατείες των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ημέρες ελεύθερης εισόδου στις επιχειρήσεις, προγράμματα επιβράβευσης επιχειρηματιών) και σε ποιο επίπεδο (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό);